

Metodiskais materiāls par NVO un pašvaldību sadarbību veselības veicināšanā

„NVO līdzdalība ģimeņu politikā ilgtspējīgai sabiedrības attīstībai”

Projekta Nr. 2012.EEZ/DAP/MAC/132

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

PRIEKŠVārds	3
VESELĪBA UN VESELS CILVĒKS	5
VESELĪBAS VEICINĀŠANA ILGSTPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTOS	6
VALSTS UN PAŠVALDĪBU LĪMENĪ	6
VESELĪBAS VEICINĀŠANA LATVIJAS ILGSTPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJĀ LĪDZ 2030. GADAM	7
VESELĪBAS VEICINĀŠANA LATVIJAS NACIONĀLAIS ATTĪSTĪBAS PLĀNĀ 2014. – 2020. GADAM	8
LATVIJAS NACIONĀLĀ PLĀNA ATSPUGUĻOJUMS PAŠVALDĪBU ATTĪSTĪBAS PLĀNOS	9
<i>Rīgas attīstības programma 2014.-2020. gadam</i>	10
<i>Jūrmalas pilsētas attīstības stratēģija 2010. – 2030. gadam</i>	12
<i>Liepājas pilsētas attīstības programma 2014. – 2020. gadam</i>	14
<i>Ventspils pilsētas attīstības programma 2014. – 2020. gadam</i>	16
<i>Kuldīgas novada attīstības programma 2014.-2020. gadam</i>	17
<i>Tukuma novada integrētās attīstības programma 2011.-2017.gadam</i>	18
<i>Iecavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2037.gadam</i>	19
<i>Saldus novada attīstības programma 2013. – 2020. gadam</i>	20
<i>Talsu novada attīstības programma 2014. – 2020. gadam</i>	22
<i>Ludzas novada attīstības programma 2011. – 2017. gadam</i>	23
<i>Alojas novada attīstības programma 2013. – 2019.gadam</i>	24
LATVIJAS NACIONĀLAIS VESELĪGO PAŠVALDĪBU TĪKLS	25
LABĀS PRAKSES PIEMĒRS - LIEPĀJA	26
LABĀS PRAKSES PIEMĒRS – RĪGA	28
<i>Veselīgs rīdzinieks – veselā Rīgā</i>	28
<i>Koncepcija „Ģimenei draudzīga Rīga”</i>	32
NVO VESELĪBAS VEICINĀŠANAS JOMĀ	33
LABĀS PRAKSES PIEMĒRS-BIEDRĪBA “LATVIJAS TAUTAS SPORTA ASOCIĀCIJA”	42
NVO UN PAŠVALDĪBAS SADARBĪBA	44
PASAULES VESELĪBAS ORGANIZĀCIJA	47
LATVIJA PASAULES VESELĪBAS ORGANIZĀCIJĀ	48
PASAULES VESELĪBAS ORGANIZĀCIJAS VESELĪGO PILSĒTU PROGRAMMA	49
LABĀS PRAKSES PIEMĒRS- JŪRMALA	50
TEMATISKĀS VESELĪBAS DIENAS PASAULĒ	53
LABĀS PRAKSES PIEMĒRS- STARPTAUTISKĀ VESELĪBAS NEDĒĻA “MOVE WEEK”	55
VESELĪGO SKOLU PROJEKTS	56
PAR VESELĪBU LAIKRAKSTOS UN INTERNETĀ	59
PAR VESELĪBU LAIKRAKSTOS LATVIJĀ	59
AVOTU SARAKSTS	60

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Metodiskais materiāls par nevalstisko organizāciju un pašvaldību sadarbību veselības veicināšanā ir sastādīts projekta „NVO līdzdalība ģimeņu politikā ilgtspējīgai sabiedrības attīstībai” ietvaros. Projektu finansiāli atbalsta Islande, Lihtenšteina un Norvēģija „NVO projektu programmas” ietvaros. Programma tiek finansēta ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu.

2014.gadā projekta prioritāte bija sadarbība ar NVO, valsts un pašvaldības iestādēm veselības veicināšanas, vides un sporta jomā. Sadarbības mērķi bija: ģimeņu interešu aizstāvība, publiskās pārvaldes darbības uzraudzība, iedzīvotāju līdzdalības ģimenes politikā veicināšanas aktivitātes, ģimeņu un NVO konsultācijas, NVO darbinieku, biedru un brīvprātīgo apmācības, dialoga un sadarbības veidošana starp NVO un pašvaldībām, iekšējās NVO sadarbības stiprināšana. Mērķu īstenošanai tika rīkotas publiskas diskusijas un divi informācijas pasākumi.

Projekta laikā iegūtā informācija un pieredze tika apkopota un atspoguļota metodiskajā materiālā, lai veicinātu nevalstiskā sektora un pašvaldību sadarbību, abu sektoru pārstāvju izpratni par sadarbības partneriem, izplatītu zināšanas par veselības veicināšanas jomā aktīvajām nevalstiskajām organizācijām, kā arī apskatīt veidus, kas sekmētu veiksmīgu sadarbību.

Sagatavotā materiāla mērķis ir sniegt pārskatu par jau esošām sadarbības platformām, pievērst uzmanību labās prakses piemēriem, kā arī apzināt sadarbības iespējas un pieejamos resursus nākotnes iniciatīvām.

Metodiskā materiāla tapšanā tika izmantoti interneta resursi, informācija no dažādiem forumiem, biedrību un nodibinājumu mājaslapām, ministriju un pašvaldību mājaslapām, literatūras avoti, dažādi pētījumi par NVO sektoru, kā arī vadlīnijas par NVO un pašvaldību sadarbību. Papildus tika analizēta informācija no projekta laikā izstrādātajām anketām to pašvaldību aptaujai, kuru teritorijā esošās nevalstiskās organizācijas bija pievienojušās NVO sadarbības platformai. Pašvaldību atbildes sniedza noderīgu informāciju par pastāvošo sadarbību ar nevalstisko sektoru, rīkotajiem pasākumiem veselības veicināšanai, kā arī izmaiņas, kas notikušas pēc pašvaldības pievienošanās Veselīgo pašvaldību tīklam.

Apkopojot apskatīto informāciju, metodiskajā materiālā izvirzīti *labās prakses piemēri*, pašvaldības un organizācijas, kas kalpo kā veiksmīgas savstarpējās sadarbības piemērs visai Latvijai, un cerams šī informācija palīdzēs citām pašvaldībām kā vienu no prioritātēm

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

izvirzīt veselības veicināšanu un aprūpi, kā arī iedvesmos nevalstisko sektoru uz veiksmīgu sadarbību ar savu pašvaldību un citām nevalstiskajām organizācijām.

Sagatavotais materiāls secīgi pievēršas šādām tēmām:

NVO un pašvaldību sadarbības veselības veicināšanas jomā tiesiskā bāze. Šajā daļā tika analizētas valsts un pašvaldību stratēģijas un attīstības plāni, tajos iekļautās prioritātes un iespējamie sadarbības virzieni.

Īpaši izdalīta sadarbība Veselīgo pašvaldību tīklā, kura sniegtās iespējas nevalstiskā sektora organizācijas varētu izmantot, sadarbojoties ar vairākām pašvaldībām, kā arī veicinot labās prakses piemēru pārņemšanu citās pašvaldībās. Kā atzīts Sabiedrības veselības pamatnostādņēs 2014.–2020.gadam, liela nozīmē veselības veicināšanā ir vietējā līmeņa aktivitātēm, un izveidotais Veselīgo pašvaldību tīkls sekmē veselības veicināšanas pasākumus tieši vietējā līmenī.

Tāpat apskatīts viens no veiksmīgākajiem un spēcīgākajiem labās prakses piemēriem nevalstiskajā sektorā, Latvijas Tautas sporta asociācija, kas plaši izvērsusi sadarbību gan valsts, gan starptautiskajā mērogā.

Pārskats par nepieciešamajiem resursiem un veidiem, kā veicināt valsts un nevalstiskā sektora sadarbību pašvaldību līmenī.

Starptautiskās iniciatīvas veselības veicināšanas jomā, kas tikušas izmantotas sadarbības veicināšanā.

Metodisko materiālu noslēdz pārskats par veselības veicināšanas jomā pieejamajiem resursiem gan tīmeklī, gan periodisko izdevumu veidā. Šo resursu izmantošana noderēs gan smeloties idejas jauniem projektiem, gan veicinot iesākto projektu publicitāti.

Metodiskā materiāla sastādītāji, nodibinājuma „ECO PARTNERS” komanda: Tatjana Meļehova, Inese Gulbe-Rodionova, Linda Kikuste, Alise Rupeka, pateicas visām pašvaldībām un nevalstiskajām organizācijām, kas piedalījās veselības veicināšanas un sadarbības jautājumu apspriešanā, sniedza informāciju par pašvaldību iesaistes pasākumiem un projektiem, kā arī piedalījās diskusijās par labās prakses piemēriem.

Īpaši vēlamies pateikties Solvitai Kļaviņai, Latvijas nacionālā veselīgo pašvaldību tīkla koordinatorei, Slimību profilakses un kontroles centra Pētniecības, statistikas un veselības veicināšanas departamenta Veselības veicināšanas nodaļas vadītājas vietniecei; Baibai Repšai, Rīgas domes Labklājības departamenta Veselības pārvaldes Sabiedrības veselības veicināšanas un profilakses nodaļas galvenajai speciālistei – ekspertei; Raimondai Olševskai, Jūrmalas pilsētas domes Labklājības pārvaldes Sabiedrības veselības organizatorei; Elīnai

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Tolmačovai, Liepājas pilsētas domes Vides un veselības daļas projektu vadītājai; un Gaļinai Gorbatenkovai, Latvijas Tautas Sporta Asociācijas ģenerāļsekretārei.

Veselība un vesels cilvēks

Veselība kā viena no pamatvērtībām ir cilvēka dzīves kvalitātes, viņa ģimenes un arī sabiedrības labklājības pamats. Sabiedrības veselība ir viens no sabiedrības un valsts organizētiem darbības veidiem, lai aizsargātu, veicinātu, saglabātu un atjaunotu cilvēku veselību. Tiesības uz veselību – augstu un pilnīgu fizisko, psihisko un sociālo labklājību, ir visiem. Valsts ir atbildīga par cilvēka veselības uzturēšanas iespējām, cilvēks ir atbildīgs par valsts nodrošināto iespēju izmantošanu savas veselības saglabāšanā. Rodas loģiska mijiedarbība starp valsti un tās iedzīvotājiem, kuru nepārtraukti nepieciešams papildināt, atvieglot un pilnveidot. Veselīga sabiedrība ir produktīvas un ražīgas ekonomikas un valsts attīstības pamats.¹

Veselība ir nozīmīga sabiedrības ilgtspējīgas attīstības pamatnozare, viens no sabiedrības organizētas darbības veidiem, lai aizsargātu, veicinātu un atjaunotu cilvēku veselību, lai paaugstinātu sabiedrības interesi un informētību. Iespēja elpot svaigu gaisu, dzert tīru ūdeni un lietot veselīgu pārtiku ir ārkārtīgi svarīga cilvēka veselībai. Tāpēc valsts uzdevums ir rūpēties par vides kvalitāti, īpaši blīvi apdzīvotās teritorijās. Vēl svarīgāk ir informēt cilvēkus par viņu iespējām un sekām, lai iedzīvotāji paši spētu pieņemt sev saistošus lēmumus.

Līdzās fiziskāliem faktoriem, kas ietekmē vesela cilvēka dzīvi veselā vidē, ir arī psihiskie. Psihiskā veselība nodrošina spēju adaptēties stresa situācijās, realizēt savu personību un justies labi. Latvijas Ārstu Biedrība uzsver, ka vesels cilvēks ir veselas vides stūrakmens un profilakse un ārstēšana, tostarp viņa psihiskā veselība, ir tikai viens no daudzajiem veidiem, kā cilvēkam palīdzēt būt veselam. Atbalsts no valsts ir ļoti svarīgs, bet vēl svarīgāka ir cilvēku savstarpējā komunikācija un veids, kā to panākt, veidojot dažādus informatīvus un izklaidējošas dabas pasākumus, radīt tādu vidi, kur cilvēki satiekas un apmainās ar pieredzi un padomiem, tādējādi kļūstot izglītotāki un vairāk spētu rūpēties par savu veselību.²

Veselības veicināšana ir process, kas iedzīvotājiem dod iespēju ietekmēt un uzlabot veselību. Tajā tiek iesaistīta visa populācija gan attiecībā uz ikdienas dzīvi, gan atsevišķiem slimību riska faktoriem. Tā ir darbība veselības determinējošo faktoru nostiprināšanai.

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Veselības veicināšana ilgtspējīgas attīstības plānošanas dokumentos valsts un pašvaldību līmenī

Viens no pamatiem valsts un nevalstiskā sektora sadarbībai veselības veicināšanas jomā ir veselības izvirzīšana kā vienu no valsts attīstības, kā arī nākotnes vīzijas prioritātēm. Par veselīga un ilgtspējīga iedzīvotāju dzīvesveida nepieciešamību, lai nodrošinātu ilgtspējīgu valsts attīstību, runāts gan Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam, gan šīs stratēģijas īstenošanas rīcības plānā - Latvijas Nacionālās attīstības plānā 2014. – 2020.gadam.

Valsts definētās prioritātes veselības veicināšanas jomā veiksmīgi jāīsteno tām organizācijām, kas atrodas vistuvāk iedzīvotājiem. To īpaši uzsver Veselības ministrijas sagatavotās vadlīnijas pašvaldībām veselības veicināšanas jomā, „Pašvaldība kā sabiedrībai vistuvāk esošā valsts pārvaldes iestāde ir viens no svarīgākajiem posmiem iedzīvotāju veselības saglabāšanā un veselīga dzīvesveida veicināšanā. Tieši pašvaldība vislabāk pārzina savu iedzīvotāju veselības stāvokli, esošās problēmas, kā arī savu iedzīvotāju vajadzības un vēlmes. Pašvaldība zina labākos veidus un iespējas, kā uzrunāt savus iedzīvotājus. Tā arī ir atbildīga par veselīgas, kulturālas un sociāli stabilas vides un infrastruktūras veidošanu un attīstību.”³

Valsts stratēģijas plānošanas dokumentu pārzināšana sniedz iespēju nevalstiskajam sektoram ietekmēt pašvaldībās pieņemtās prioritātes, kā arī ieviest nepieciešamās izmaiņas un nodrošināt veiksmīgāku sadarbību. Tā ir iespēja ietekmēt gan pašvaldību noteikto dienaskārtību, gan sekmēt pašvaldības iesaisti nevalstiskā sektora organizāciju piedāvātajos projektos.

Par otru svarīgu priekšnoteikumu veiksmīgai nevalstiskā sektora un pašvaldību sadarbībā uzskatāmas zināšanas par pašvaldību attīstības plānos un stratēģijās iekļautajiem virzieniem, kā arī darbībām, kas varētu atbilst nodibinājuma vai biedrības rīcības virzienam tādējādi pamatojot sadarbības nepieciešamību.

Visbeidzot, pašvaldību attīstība plāni un stratēģijas var ņemt vērā blakus esošo novadu un pašvaldību dokumentus. Līdzīgās nostādnes blakus esošajās teritorijās var veicināt arī kopīgas iniciatīvas un pasākumu veidošanu, sniedzot iespēju pašvaldības teritorijā esošajām nevalstiskajām organizācijām paplašināt savu darbību un veicināt plašāku sabiedrības iesaisti.

Nenoliedzami, veiksmīgas sadarbības pamatam ir jābūt daudz plašākam kā tiesiskajam ietvaram, taču zināšanas par valsts un pašvaldības noteiktajām prioritātēm var sniegt

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

nevalstiskajam sektoram gan ierosmi jauniem projektiem, gan palīdzēt pamatot piedāvāto projektu nepieciešamību.

Metodiskā materiāla sagatavošanas ietvaros tika veikts vairāku pašvaldību attīstības plānu un stratēģiju apskats un salīdzinājums ar Latvijas Nacionālo attīstības plānu (NAP), kā arī analizēts šajos dokumentos piedāvāto darbību virziens.

Veselības veicināšana Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam tika apstiprināta Saeimā 2010.gada 10.jūnijā.

Kā liecina Vides aizsardzības un reģionālās ministrijas sniegtais pārskats, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam pamatuzstādījumi ir „laimīgs cilvēks labklājīgā valstī, ilgtspējīgs un veselīgs dzīvesveids, radoša, iecietīga un toleranta sabiedrība, sadarbībā radīta konkurētspēja un valsts kā ātrspējas partneris”.

Pēc apstiprināšanas Saeimā, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija kļuvusi par valsts galveno plānošanas instrumentu ar likuma spēku. Visi tuvākas un tālākas nākotnes stratēģiskās plānošanas un attīstības dokumenti tiks veidoti saskaņā ar šīs stratēģijas noteiktajiem virzieniem un prioritātēm.⁴

Latvijas stratēģiskajā mērķī uzsvērtā nepieciešamība veicināt veselību gan profilakses pasākumu, gan pieejamas veselības aprūpes jomā, īpaši ņemot vērā sabiedrības pārmaiņas un novecošanos:

[31] Cilvēku skaitam samazinoties un sabiedrībai novecojot, ir svarīgi nesamazināt cilvēkkapitālabāzes vērtību un palielināt tā produktivitāti. Investīcijas cilvēkkapitālā ir prioritārs ilgtermiņa uzdevums, lai nodrošinātu visa potenciālā cilvēkresursa, jo īpaši nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu, līdzdalību darba tirgū, uzlabotu veselības, sociālās aprūpes un sociālās drošības, kā arī mūžizglītības sistēmu pakalpojumus un efektivitāti.

[78] Novecošanās būtiski ietekmēs pakalpojumu sektoru, it īpaši veselības aprūpi. Neizbēgami būs nepieciešama veselības aprūpes iestāžu restrukturizācija, piemēram, pediatrijas nodaļu pārveide par geriatrijas nodaļām, un specializācija vecāka gadagājuma cilvēkiem raksturīgo slimību ārstēšanā. Tāpēc īpaši svarīgi ir laikus ieguldīt veselības aprūpē, ar to saistītās zināšanās un tehnoloģijās (dzīves zinātnēs, biomedicīnā, farmācijā) un veselīga dzīvesveida veicināšanā visās paaudzēs. Laikus jāgatavojas nākotnē gaidāmajam pieaugošajam pieprasījumam pēc ikdienas aprūpes pakalpojumiem gados vecākiem

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

cilvēkiem, attīstot aprūpes jeb sudraba|| ekonomiku. Gados vecākiem cilvēkiem turpinot aktīvu ekonomisko dzīvi, pieaugs pieprasījums pēc dažādiem ar patērētāju tirgu un finanšu jomu saistītiem pakalpojumiem, kā arī jaunām sociālās integrācijas un tīklojuma formām.⁵

Viss plāns pieejams : http://www.pkc.gov.lv/images/LV2030/Latvija_2030.pdf

Veselības veicināšana Latvijas Nacionālais attīstības plānā 2014. – 2020. gadam

Latvijas Nacionālais attīstības plāns apstiprināts ar 2012.gada 20.decembra Latvijas Republikas Saeimas lēmumu.

No redzējuma par Latviju 2020. gadā „Ekonomikas izrāviens – katra Latvijas iedzīvotāja un valsts labklājības pieaugumam!”:

[36] Sabiedrības veselības jomas prioritāte ir veselības veicināšana un profilakses pasākumi, kas vērsti uz veselīgu dzīvesveidu, kā arī alkoholisma, smēķēšanas un citu kaitīgu ieradumu mazināšanu. Iedzīvotāji ir labi informēti un izglītoti par dažādu faktoru ietekmi uz veselību, dzīves kvalitāti un mūža ilgumu. Neveselīgi ieradumi netiek reklamēti kā moderna dzīvesveida sastāvdaļa. Veselības izglītība tiek nodrošināta visās vecuma grupās, akcentējot tās nozīmi skolās, tādējādi sniedzot arī ieguldījumu ar dzimumu saistītās vardarbības novēršanā un jaunās paaudzes izglītošanā.

No rīcības virziena „Vesels un darbaspējīgs cilvēks”

1. uzdevums 1. mērķa sasniegšanai:

[311] Veselīga un aktīva dzīvesveida paraduma nostiprināšana sabiedrībā kopumā, nostiprinot veselības veicināšanas sadarbības tīklus:

(a) veselīga uztura, aktīva dzīvesveida un garīgas veselības veicināšana, (b) bērnu un jauniešu sporta un tautas sporta attīstība, (c) veselības mācības iekļaušana skolu programmās, (d) atkarību izraisošo vielu un procesu prevencija.

2. uzdevums 1. mērķa sasniegšanai:

[312] Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšana: (a) īpaši stiprinot primārās veselības aprūpes lomu profilaksē, diagnostikā un ārstēšanā, (b) uzlabojot agrīno diagnosticēšanu un ārstēšanu ambulatorajā tīklā, (c) uzlabojot neatliekamās medicīniskās palīdzības infrastruktūru.

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

3. uzdevums 1. mērķa sasniegšanai:

[313] Veselības aprūpes pakalpojumu kvalitātes uzlabošana, plānošana un koordinēšana:

(a) tālākizglītības programmu īstenošana ārstniecības un ārstniecības atbalsta personām, (b) sirds un asinsvadu, onkoloģisko, psihisko saslimšanu, perinatālās aprūpes tīkla attīstība (t.sk. pacientu plūsmas vadlīniju izstrāde), (c) pakalpojumu apmaksas sistēmas pilnveidošana, (d) veselības aprūpes iestāžu darba efektivitātes novērtēšana un pilnveidošana.

4. uzdevums 1. mērķa sasniegšanai:

[314] Medicīniskās un sociālās rehabilitācijas pasākumi darbspēju saglabāšanai un atjaunošanai, t.sk. personām pēc nelaiemes gadījumiem, saslimšanām un traumām darbā.

5. uzdevums 1. mērķa sasniegšanai:

[315] Atkarību izraisošo procesu un vielu lietošanas izplatības ierobežošana, t.sk. ārstēšana cilvēku integrācijai darba tirgū un atkarību izraisošo vielu pieejamības mazināšana.

Šo uzdevumu aptveramā teritorija: visa Latvija. Kā atbildīgās institūcijas visu uzdevumu izpildē tiek minētas Veselības ministrija, pašvaldības, organizācijas nevalstiskajā sektorā, kā arī citas organizācijas. Īpaši svarīga nozīme tiek piešķirta arī tiešai iedzīvotāju iesaistīšanās veselības veicināšanā.

Viss plāns pieejams:

http://nap.lv/images/20121220_NAP2020_Saeim%C4%81_apstiprin%C4%81ts.pdf

Latvijas Nacionālā plāna atspoguļojums pašvaldību attīstības plānos

Attīstības plānošanas sistēmas augstākais ilgtermiņa plānošanas dokuments ir Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija. Augstākais vidēja termiņa plānošanas dokuments ir Latvijas Nacionālais attīstības plāns. Paredz, ka plānošanas dokumenti Latvijā tiek izstrādāti ilgtermiņā (līdz 25 gadiem), vidējā termiņā (līdz 7 gadiem) un īstermiņā (līdz 2 gadiem). Balstoties uz šiem dokumentiem tiek izstrādāti hierarhiski zemāki dokumenti novadu un pašvaldību attīstības stratēģijas vai plāni.

Ja izstrādājamā politikas plānošanas dokumenta mērķi, prioritātes un iecerētās darbības atšķiras no spēkā esošu hierarhiski zemāku politikas plānošanas dokumentu mērķiem, prioritātēm un iecerētajām darbībām, politikas plānošanas dokumentā vai tiesību aktā, ar ko tas apstiprināts, iekļauj uzdevumu atbilstoši aktualizēt vai atzīt par spēku zaudējušiem saistītos attiecīgos zemāka līmeņa politikas plānošanas dokumentus.⁶

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Apskatot atsevišķu pašvaldību attīstības plānus, programmas un stratēģijas, to satura analīze tika veikta apskatot, vai tikušas ievērotas Latvijas Nacionālajā plānā definētās sabiedrības veselības jomas prioritātes: (1) „veselības veicināšanas un profilakses pasākumi, kas vērsti uz veselīgu dzīvesveidu, kā arī (2) alkoholisma, smēķēšanas un citu kaitīgu ieradumu mazināšanu”⁷. Tāpat arī skatīts, vai pašvaldību izveidotajās prioritātēs ietverta (3) iedzīvotāju informēšana un izglītošana par dažādu faktoru ietekmi uz veselību, dzīves kvalitāti un mūža ilgumu. Visbeidzot uzmanība pievērsta (4) veselības izglītības akcentēšanai gan visās vecuma grupās, gan īpaši iedzīvotāju jaunākajai grupai.

Rīgas attīstības programma 2014.-2020. gadam

Rīgas attīstības programma apstiprināta ar Rīgas domes
22.10.2013. lēmumu Nr.302

Rīgas attīstības programma ir izvirzījusi šādus ar veselības veicināšanu saistītus pilsētas ilgtermiņa attīstības rīcības virzienus:

PRV1 Kvalitatīva un mūsdienīga izglītība:

popularizēs veselīgu, kustīgu dzīvesveidu un sekmēs sporta izglītības programmu daudzveidību.

RV4 Sabiedrības integrācija un atbalsts ģimenēm:

Iespējas iesaistīties NVO darbībā, daudzveidīgas iespējas iedzīvotājiem iesaistīties dažādos bezmaksas kultūras, sporta u.c. pasākumos, pašvaldībā darbojas vairākas konsultatīvās padomes un darba grupas, kuru mērķis ir veicināt iedzīvotāju iesaisti aktuālo jautājumu risināšanā. Pašvaldība pilnveidos ģimeņu atbalsta sistēmu tā, lai nodrošinātu iespēju ikvienai ģimenei saņemt tai vajadzīgos pakalpojumus un informāciju, kas nepieciešama, aprūpējot un audzinot bērnus. Atbalsta sistēma tiks veidota, sadarbojoties ar izglītības iestādēm un nevalstiskajām organizācijām. Pašvaldībā un tās atsevišķās apkaimēs tiks veidots izglītojošs sociālā atbalsta tīklojums ģimenēm. Ģimenēm, jaunajiem un topošajiem vecākiem būs iespēja apmeklēt konsultācijas, kuras nav atkarīgas no viņu maksātspējas, noklausīties kursu par bērnu emocionālo audzināšanu un attīstības īpatnībām, konfliktu risināšanu, darba un ģimenes dzīves saskaņošanu, apgūt dažādas praktiskās dzīves iemaņas.

RV5 Daudzveidīgas sporta iespējas:

Uzdevumi:

- 5.1.** Veicināt sabiedrības izpratni par sportošanas pozitīvo ietekmi;
- 5.2.** Nostiprināt Rīgā izveidojušās sporta tradīcijas (t.sk. sporta pasākumu rīkošanā);
- 5.3.** Atbalstīt sporta organizācijas un interešu grupas sporta jomā;

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

- 5.4. Organizēt un atbalstīt tautas sporta pasākumus dažādām mērķa grupām;
- 5.5. Sekmēt augstu sasniegumu sportā iesaistīto personu izaugsmi un līdzdalību starptautiskajās sacensībās;
- 5.6. Nodrošināt labiekārtotas un drošas sporta infrastruktūras pārklājumu pilsētā, uzlabojot iespējas nodarboties ar sportu apkaimēs;
- 5.7. Nodrošināt un pilnveidot izglītības iestāžu sporta infrastruktūru un materiāli tehnisko bāzi.

RV6 Uz preventīvu darbību vērsta veselības aprūpe:

Uzdevumi:

- 6.1. Uzlabot veselības aprūpes pieejamību un kvalitāti
- 6.2. Veselīga dzīvesveida veicināšana un veselības riska faktoru profilakse

RV15 Laba vides kvalitāte

Uzdevumi:

- 15.1. Nodrošināt efektīvu pilsētas dabas un apstādījumu un rekreācijas teritoriju apsaimniekošanu un labiekārtošanu (t.sk. ūdensmalas)
- 15.2. Saglabāt bioloģisko daudzveidību
- 15.3. Nodrošināt ūdens resursu kvalitāti un aizsardzību
- 15.4. Veikt pasākumus gaisa kvalitātes uzlabošanai
- 15.5. Pilnveidot un uzturēt vides monitoringu un informācijas sistēmas
- 15.6. Samazināt trokšņa piesārņojumu pilsētā

Rīgas pašvaldības attīstības programmas analīze

Rīgas attīstības programmas definētajos ilgtermiņa attīstības virzienos veselības veicināšanai pievērsta uzmanību gan veselības izglītībai, gan iedzīvotāju informēšanai un izglītošanai par dažādu faktoru ietekmi uz veselību, dzīves kvalitāti un mūža ilgumu.

Informēšanas un izglītošanas jomā novērtējama attīstības programmā akcentētā Vides kvalitāte, kas ir viens no svarīgākajiem faktoriem, kas ietekmē cilvēka veselību.

Tāpat augsti vērtējama veselīga un kustīga dzīvesveida popularizēšana, kā arī daudzveidīgu sporta iespēju nodrošināšana, ieskaitot sporta organizāciju un interešu grupu atbalstīšanu.

Kā iespējams uzlabojums jāmin plašāks atbalsts uz preventīvu darbību vērsta veselības aprūpe, kas, lai arī minēta Rīgas attīstības programmas ietvaros, tomēr nav sīkāk izstrādāta.

Kopumā uzskatāms, ka Rīgas pašvaldības attīstība ir saskaņota ar Latvijas NAP nostādnēm veselības veicināšanas jomā.

Ņemot vērā attīstības programmā iekļautos ilgtermiņa attīstības virzienus, nevalstiskā sektora organizācijām, kas darbojas Rīgas pašvaldības ģeogrāfiskajā areālā, būtu ieteicams sadarboties ar Rīgas domi un tai piesaistītajām organizācijām (1) sporta pasākumu veidošanā un īstenošanā; (2) pasākumos, kas vērsti uz labas vides kvalitātes nodrošināšanu;

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

(3) pasākumos, kas vērsti uz sabiedrības integrāciju un ģimeņu atbalstu. Ieteicama arī ciešāka sadarbība ar pašvaldības organizācijām, lai dienaskārtībā iekļautu un īpašu uzmanību pievērstu jautājumam par plašākiem pasākumiem preventīvās veselības aprūpē, veselīga dzīvesveida veicināšanā un riska faktoru profilaksē.

Pieejams: https://www.riga.lv/NR/rdonlyres/7D8D6ED6-DFE7-4188-A32C-2F6A1C2DB54B/48700/Attistibas_programma.pdf

Jūrmalas pilsētas attīstības stratēģija 2010. – 2030. gadam

Jūrmalas pilsētas attīstības stratēģija apstiprināta ar Jūrmalas pilsētas domes 2010. gada 16. decembra lēmumu Nr.825

Jūrmalas attīstības stratēģija runā par kūrorta iespējām un kūrortpilsētas attīstību, Jūrmalu kā austrumu un rietumu tikšanās punktu, kultūras, kvalitatīvas dzīves, atpūtas un sporta centru.

Stratēģiskais mērķis 3: Kvalitatīva dzīves un brīvdienu vieta, kultūras un sporta centrs.

Iedzīvotājs ir galvenais iemesls un balsts pilsētas attīstībā

Pasākumi:

J8. Iedzīvotāju veselība.

Uzdevumi:

1. veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju infrastruktūras uzlabošana,
2. veselības aprūpes iestāžu pieejamības uzlabošana jāskata kopā ar pieejamības uzlabošanu
3. citās sociālās jomas pakalpojumu iestādēs un publiskajās ēkās,
4. jāizstrādā veselības aprūpes iestāžu investīciju plāns 3-5 gadiem,
5. medicīnas tehnoloģiju attīstība,
6. medicīnas tehnoloģiju iegāde primārās veselības aprūpes pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai,
7. veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības uzlabošana,
8. sociāla rakstura kampaņas slimnieku mērķa grupu uzrunāšanai, iesaistīšanai un informēšanai par veselības aprūpes pakalpojumu, profilakses vai veselības aprūpes pasākumi papildus ar apmaksātu sabiedriskā transporta braucienu, pusdienām u.c.),
9. sabiedrības veselības veicināšanas programmas izstrāde,
10. veselības veicināšanas programmai jāintegrē dažādu jomu pasākumi – sporta, kultūras, sabiedriskās dzīves, mūžizglītības u.c.,

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

11. dalība PVO Veselīgo pilsētu kustībā,
12. veselības un sociālās aprūpes centra attīstība Slokā,
13. veselīga dzīves veida popularizēšana pilsētā, nodrošinot sporta objektu kvantitāti un pieejamību atbilstoši jūrmalnieku spējām un interesēm.

J9. Aktīva sabiedriskā dzīve:

Uzdevumi:

1. olimpiskā sporta kompleksa attīstība Slokā,
2. sporta infrastruktūras uzlabošana izglītības iestādēs,
3. sporta objektu attīstība dažādās pilsētas daļās.

J12 Dzīves vides un uzņēmējdarbības vides uzlabošana Ķemerros:

Uzdevumi:

1. sociālās rehabilitācijas aprūpes centra izveidošana,
2. aprūpes centra personām ar demenci izveidošana.

Jūrmalas pilsētas attīstības stratēģijas analīze

Jūrmalas pilsētas attīstības stratēģija lielā mērā veidota akcentējot pilsētas statusu kā kūrortpilsētu, kur iedzīvotāju veselības veicināšanai īpaša uzmanība atvēlēta gan akūtās, gan preventīvās veselības aprūpes nodrošināšanai, gan rehabilitācijas un sporta pasākumiem.

Jāpiemin, ka Jūrmalas veselības nedēļas piemērs ir viens no labās prakses piemēriem Latvijā. Šādu vai līdzīgu iniciatīvu pārņemšana būtu ieteicama arī citās pašvaldībās, lai veicinātu iedzīvotāju informētību un iesaisti veselības profilakses jomā.

Kopumā Jūrmalas attīstības stratēģijas uzdevumi ir izstrādāti, ņemot vērā Latvijas NAP nostādnes par veselības veicināšanu, lai arī stratēģijas sadaļas sabiedrības veselības veicināšanas jomā ir samērā vispārīgs un atsevišķi neizceļ sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām.

Pieejams: http://www.jp.gov.lv/docs/i10/x/i100825_Strategija_2010-2030.pdf

Liepājas pilsētas attīstības programma 2014. – 2020. gadam

Liepājas pilsētas dome 2012. gada 16. februārī pieņēma lēmumu Nr.52 „Par Liepājas pilsētas attīstības programmas 2014.-2020. gadam izstrādes uzsākšanu”

Liepājas pilsētas attīstības programmas vīzija ir radoša un aktīva pilsēta jūras krastā, kurā cilvēki strādā un atpūšas. Virsmērķis ir stiprināt Liepājas lomu un atpazīstamību starptautiskā mērogā, piesaistot pilsētai investīcijas, tūristus, zinošus un radošus speciālistus.

Programmas mērķis (M1-2020) -Liepāja ir nacionālas nozīmes pakalpojumu centrs un pievilcīga dzīves un darba vide.

No Liepājas rīcībpolitikas (1.2.) „Aktīvi, veseli un sociāli aizsargāti liepājnieki” saturiskā ietvara:

- Aktīva un veselīga dzīvesveida popularizēšana iedzīvotāju vidū un veselības veicināšanas pasākumi;
- Kvalitatīvu veselības aprūpes pakalpojumu nodrošinājums un Liepājas kā Kurzemes vadošā veselības aprūpes centra tālākā attīstība;
- Efektīva sociālā drošības sistēma, uzlabojot dzīves kvalitāti sociāli mazaizsargātajām iedzīvotāju grupām;
- Nodarbinātības veicināšana bezdarbnieku vidū, īpaši jauniešu.

Liepājas pašvaldība ļauj iesaistīties nevalstiskajam sektoram: „Veselības veicināšana ir ekonomiski izdevīgākais un efektīvākais veids slimību cēloņu novēršanā. Veselības veicināšanā ir jānovērtē nevalstiskā sektora loma, līdzdarbojoties dažādu mērķgrupu informēšanā, iesaistīšanā veselīga dzīvesveida popularizēšanā un rūpēs par savu veselību”.

Rīcības mērķu sasniegšanai:

1. Informēt un organizēt veselības veicināšanas pasākumus atbilstoši mērķgrupu interesēm un aktualitātēm veselības jomā, tai skaitā atbalstīt NVO darbību šajā jomā.
2. Stimulēt iedzīvotājus veikt regulāras profilaktiskās pārbaudes un savlaicīgi konsultēties ar ģimenes ārstiem, speciālistiem.
3. Attīstīt un popularizēt tautas sportu, organizējot masu sporta pasākumus, kā arī atbalstīt senioru un cilvēku ar īpašām vajadzībām sporta aktivitātes.
4. Ieviest un attīstīt ikgadēju studējošo un pasniedzēju čempionātu starp profesionālajā un augstākajām Liepājas izglītības iestādēm.

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

5. Ieviest projektu konkursu dažādu sporta aktivitāšu organizēšanai, atbalstot iedzīvotāju pašorganizēšanos veselīga, aktīva dzīvesveida popularizēšanā.
6. Mērķtiecīgi attīstīt sportiskām aktivitātēm nepieciešamo brīvpieejas infrastruktūru pilsētvidē un turpināt paplašināt rekreācijas teritorijas pilsētā.
7. Atbalstīt iniciatīvas jauniešu veselības uzturēšanas un veicināšanas jomā, tai skaitā atjaunojot veselības mācību pilsētas pirmsskolas un vispārizglītojošās mācību iestādēs.
8. Veicināt veselīgu un no atkarībām brīvu dzīvesveidu un sniegt praktiskus ieteikumus.
9. Atbalstīt EKO produkcijas un zaļo tirdziņu attīstību, popularizējot veselīga uztura lietošanu.
10. Piesaistīt veselības aprūpes speciālistus, nodrošinot augstu veselības aprūpes kvalitāti atbilstoši nacionālās nozīmes pakalpojumu centram.
11. Sekmēt kvalitatīvu primārās un sekundārās veselības aprūpes pakalpojumu attīstību un iestāžu infrastruktūru.
12. Pilnveidot veselības aprūpes pieejamību, tai skaitā e-veselības risinājumu attīstīšanu.
13. Stiprināt Liepājas reģionālās slimnīcas kā Kurzemes lielākā daudzprofilu medicīnas aprūpes centra lomu, nodrošinot nepieciešamo infrastruktūru un aprīkojumu.
14. Veicināt Liepājā kvalitatīvu un dažādu rehabilitācijas pakalpojumu attīstību, sekmējot Liepājas kā starptautiska rehabilitācijas centra izaugsmi.

Liepājas pilsētas attīstības programmas analīze

Liepājas pilsēta ļoti aktīvi domā par iedzīvotājiem un viņu veselību. Novada attīstības plāns ļoti smalki aplūko stratēģiju veselības jomā un izskata to pat detalizētāk, nekā tiek uzskaitīts Latvijas NAP. Liepāja pilnībā apzinās gan ārējos, gan iekšējos resursus un cenšas tos izmantot veselības veicināšanas pasākumiem, attīstībā un popularizēšanā.

Ņemot vērā attīstības programmā iekļautos ilgtermiņa attīstības virzienus, nevalstiskā sektora organizācijām, kas darbojas Liepājas pilsētā, būtu ieteicams sadarboties ar Liepājas domi un tai piesaistītajām organizācijām (1) sporta pasākumu veidošanā un īstenošanā; (2) pasākumos, kas vērsti uz labas vides kvalitātes nodrošināšanu; (3) pasākumos, kas vērsti uz sabiedrības integrāciju un ģimeņu atbalstu; (4) veselības veicināšanā īpaši jauniešu veselības uzturēšanā un veicināšanā.

Pieejams: [http://www.liepaja.lv/upload/attistibas_strategija/gala_apstrat_10janv2014 .pdf](http://www.liepaja.lv/upload/attistibas_strategija/gala_apstrat_10janv2014.pdf)

Ventspils pilsētas attīstības programma 2014. – 2020. gadam

Nodota publiskai apspriešanai ar Ventspils pilsētas domes 2013. gada 27. decembra lēmumu Nr. 227

Ventspils attīstības programmas rīcību plānā varam atrast tādus punktus kā:

S - Izglītota, radoša, aktīva, veselīga, ģimeniska un pārtikusi sabiedrība. Uzdevumu sarakstā:

S-1 Mūsdienīga pirmsskolas, vispārējā un interešu izglītība: pie uzdevumiem nav minēta nostādne par veselības mācības iekļaušanu skolas programmās, kā arī skolas personāla izglītošana veselības veicināšanas jomā.

S-2 Tirgus pieprasījumam atbilstošs profesionālās, augstākās un mūžizglītības piedāvājums, zinātnes un pētniecības attīstība: šajā rīcības virzienā tiek runāts par izglītību, augsti kvalificētu, kompetentu un konkurētspējīgu speciālistu sagatavošanas iespējām liekot akcentu uz eksaktajām mācību programmām un neminot veselības veicināšanas jomas attīstību.

S-4 Daudzveidīgas sportošanas, aktīvās atpūtas un augstas klases sporta iespējas:

Sportam ir ļoti daudzpusēja ietekme gan uz pilsētas sabiedrību, gan arī uz ekonomiku un sociālām problēmām. Aktīvā atpūta būtiski uzlabo sabiedrības veselības stāvokli, kā arī ļauj interesanti pavadīt brīvo laiku. Sporta pasākumi pilsētai piesaista apmeklētājus. Pilsētu pārstāvoši sportisti un komandas, un to panākumi, pozitīvi ietekmē pilsētas tēlu.

Uzdevumi:

S-4-1 Uzturēt, atjaunot un efektīvi izmantot esošo sporta un aktīvās atpūtas infrastruktūru un paplašināt sporta infrastruktūru starptautiskai darbībai.

Pasākumi: rekonstruēt, atjaunot, labiekārtot esošās atpūtas vietas un veidot jaunu atpūtas infrastruktūru, ieviest jaunus inovatīvus atpūtas elementus pilsētā, sekmēt iedzīvotāju līdzdalību sporta aktivitātēs un popularizēšanu dažādām mērķgrupām, sekmēt sporta nozares speciālistu izaugsmi.

S-4-2 Paplašināt fiziskās aktivitātes un sportošanas iespējas skolās.

Pasākumi: labiekārtot un rekonstruēt sporta objektus, pagarināt izmantošanas laiku pēc stundām, atbalstīt skolnieku interesi un iesaistīšanos sportiskās aktivitātēs.

S-4-3 Pilnveidot augstas klases sporta iespējas:

Pasākumi: augstas klases sportistu atbalsts, jauna inventāra iegāde.

S-4-4 Sekmēt starptautisku pasākumu / sacensību norisi pilsētā:

Pasākumi: veidot nacionālo sporta politiku, aktivizēt sporta institūciju darbību organizācijās, pilsētas sporta popularizēšana dažādām mērķgrupām.

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

S-4-5 Sekmēt veselīgu dzīvesveidu un nodrošināt veselību veicinošu pakalpojumu daudzveidību.

Pasākumi: nodrošināt pieejamību sporta pasākumiem visām iedzīvotāju grupām, sekmēt senioru iesaistīšanos veselības veicināšanas pasākumos.

S-5 Kvalitatīva veselības aprūpe.

Uzdevumi:

S-5-1 Uzlabot veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti.

Pasākumi: piesaistīt augsti kvalificētus medicīnas speciālistus, paaugstināt medicīnas personāla prasmes un kompetenci.

S-5-2 Uzlabot ārstniecības iestāžu infrastruktūru.

Pasākumi: uzlabot vides pieejamību ārstniecības iestādēs

S-5-3 Uzlabot slimību profilaksi, sekmēt veselīgu dzīvesveidu.

Pasākumi: veidot profilaksi veicinošus, informējošus un izglītojošus pasākumus var veselīgu dzīvesveidu.

S-5-4 Paplašināt rehabilitācijas pakalpojumus.

Pasākumi: atbalstīt rehabilitācijas pakalpojumus un sanatorijas izveidi.

S-5-5 Attīstīt pārrobežu veselības aprūpi („medicīnas tūrismu”).

Pasākumi: piesaistīt ārvalstu pacientus un sagatavot medicīnas tūrisma pakalpojumus.

Ventspils pilsētas attīstības programmas analīze

Dokumentā tiek plaši runāts par veselības veicinošām aktivitātēm, atbalstu ģimenēm, tāpēc var uzskatīt, ka Ventspils pilsētas attīstības programma iekļauj Latvijas Nacionālā attīstības plāna nostādnes veselības veicināšanas jomā.

Pieejams:http://www.ventspils.lv/files/dokumenti/attistibasprogramma/ventspils_attistibas_programma_2020_27_12_2013.pdf

Kuldīgas novada attīstības programma 2014.-2020. gadam

2013.gada 28.novembrī Kuldīgas novada dome pieņēma lēmumu (domes sēdes protokols Nr.16, 85.) „Par Kuldīgas novada attīstības programmas 2014.-2020.gadam apstiprināšanu”.

Kuldīgas novada attīstības programma ir veidota, balstoties uz valsts, reģiona un novada plānošanas dokumentiem. Rīcības virzienos un uzdevumos ir šādi dati:

Mērķis – **SM1** Uzturēt un paaugstināt cilvēku potenciālu novadā. Tam seko ar veselību saistīti rīcības virzieni:

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

RV2 Sekmēt sporta un veselīga dzīvesveida attīstību.

Uzdevumi:

U5 Sekmēt augstu sasniegumu sportā un tautas sporta attīstībā.

Pasākumi: organizēt veselīga dzīvesveida kampaņas izglītības iestādēs, īstenot sporta attīstības programmu, organizēt tautas sporta pasākumus.

U6 attīstīt sporta infrastruktūru.

Pasākumi: rekonstruēt, pilnveidot un izveidot sporta infrastruktūras objektus.

RV4 Nodrošināt kvalitatīvus veselības aizsardzības, sociālās aprūpes pakalpojumus un sabiedrisko drošību visiem novada iedzīvotājiem.

Uzdevumi:

U9 Attīstīt kvalitatīvus un pieejamus veselības aizsardzības pakalpojumus,

U10 Pilnveidot sociālo pakalpojumu kvalitāti,

U11 Uzlabot sabiedrisko drošību novadā.

Kuldīgas novada attīstības programmas analīze

Attīstības stratēģijā ir likts liels uzsvars uz sporta attīstību Kuldīgas novadā, taču galvenokārt dokumentā tiek runāts par sporta infrastruktūras attīstību, nevis par saslimšanas preventīvām aktivitātēm. Kā arī daudzi stratēģijas virzieni ir balstīti uz sociālo problēmu risināšanu. Tāpēc var uzskatīt, ka daudzas Latvijas Nacionālā attīstības plāna nostādnes nav ņemtas vērā, piemēram, par atkarību izraisošām vielām, par veselības veicināšanas priekšmetiem, ko ieviest izglītības iestādēs.

Pieejams: http://www.kuldiga.lv/userfiles/files/Kuldigas_novada_AP_1redakcija.pdf

Tukuma novada integrētās attīstības programma 2011.-2017.gadam

Ar Tukuma novada Domes 2011. gada 23. maija lēmumu tika apstiprināta Tukuma novada integrētās attīstības programma.

Attīstības programmas vīzija ir Tukuma novads kā kvalitatīva un ilgtspējīga dzīves vide, kas sekmē radošu, izglītotu un aktīvu iedzīvotāju labklājību. Starp vidēja termiņa prioritātēm veselības veicināšanas jomā redzam:

VP1: Cilvēkresursu attīstībai nepieciešamo pakalpojumu un infrastruktūras attīstība

Rīcības virzieni:

RV1.2: Aktīva, veselīga un videi draudzīga dzīvesveida veicināšana

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Uzdevumi:

U1.2.1: Izveidot un labiekārtot aktīvās atpūtas un veselīga dzīvesveida infrastruktūru brīvā dabā

U1.2.2: Nodrošināt sporta infrastruktūras attīstību slēgtās telpās

RV1.4: Sociālās aizsardzības un veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un attīstība:

Uzdevumi:

U1.4.1: Nodrošināt veselības aprūpes pieejamību

U1.4.2: Nodrošināt sociālā darba un sociālās palīdzības pakalpojumu attīstību

U1.4.3: Uzlabot darba procesa organizāciju un sociālā darba speciālistu profesionalitāti

U1.4.4: Nodrošināt iedzīvotāju informēšanu par pieejamajiem pakalpojumiem

U1.4.5: Nodrošināt sociālās aizsardzības infrastruktūras attīstību

Tukuma novada integrētās attīstības programmas analīze

Tukuma novada stratēģiskie mērķi un ilgtermiņa prioritātes kopumā atbilst Latvijas Nacionālā attīstības plāna nostādnēm un arī Rīgas plānošanas reģiona mērķiem: 1) augsta cilvēkresursu kvalitāte un attīstība; 2) Ērta reģiona starptautiskā un vietējā sasniedzamība; 3) Konkurētspējīga tautsaimniecība, daudzveidīga un aktīva uzņēmējdarbība; 4) augstas kvalitātes dzīves vide; 5) Rīgas plānošanas reģiona lomas un ietekmes pieaugums nacionālā un starptautiskā līmenī.

Pieejams:

<http://www.rpr.gov.lv/uploads/filedir/Attistibas%20programmas/Novadu%20un%20pagastu/Tukuma%20novads/Tukuma%20novada%20IAP%20gala%20redakcija%2025.08.2011.pdf>

Iecavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2013.-2037.gadam

Iecavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija apstiprināta ar Iecavas domes lēmumu 2012. gada 11. decembrī.

Viens no Iecavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas mērķiem ir **A** - pievilcīga un ērta dzīves vide. Prioritāte **A1**: Pilnvērtīga dzīves vieta ģimenēm.

Uzdevumi: rūpēties par Iecavas novada dzimstības paaugstināšanos, lai netiktu apdraudēta novada tālāka attīstība. Lai atbalstītu ģimenes, tiks piedāvāti augstas kvalitātes pakalpojumi:

1. Uz nākotni orientēta, gudra un atklāta novada pārvaldība, kas atbalsta pilsonisko iniciatīvu;

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

2. Kvalitatīva izglītība;
3. Daudzveidīgi un ģimenēm draudzīgi kultūras, rekreācijas un sporta pakalpojumi;
4. Droša dzīves vide;
5. Kvalitatīvs sociālais atbalsts tiem, kam tas ir nepieciešams;
6. Veselīga dzīvesveida veicināšana un kvalitatīvi veselības aprūpes pakalpojumi.

Iecavas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas analīze

Tomēr dokumentā ir minēts, ka „kaut arī novadā ir pieejami nepieciešamākie veselības aprūpes pakalpojumi, specializētus veselības aprūpes pakalpojumus Iecavas novada iedzīvotāji visbiežāk izmanto Rīgā”, tāpēc varam secināt, ka pašreizējā situācijā veselības aprūpe Iecavas iedzīvotājiem tomēr ir svarīgāka nekā veselības profilakse.

Lai arī attīstības programma ir vērsta uz ilgtspējīgas attīstības stratēģijas ieviešanu, tomēr tā ļoti virspusēji aizskar tēmu var veselības veicināšanu, tāpēc var teikt, ka šis dokuments neatbilst Latvijas Nacionālā attīstības plāna nostādņēm.

Tai pat laikā jāatzīst, ka Iecavas novadā ir pieņemta veselības veicināšanas programma 2012-2016.gadam, kas vairāk pievēršas veselības veicināšanai skolās, kā arī sporta pasākumiem. Veselības veicināšanas programmā arī uzsvērtā nepieciešamība sadarboties ar nevalstiskajām organizācijām, kas vērtējams pozitīvi turpmākas sadarbības veicināšanai.⁸

Pieejams:

http://www.iecava.lv/upload/pasvaldiba/dokumenti/attistibas_programma/iecava_ias_3dec12.pdf

Saldus novada attīstības programma 2013. – 2020. gadam

Saldus novada attīstības programma apstiprināta ar Saldus domes lēmumu 2012. gada 18. decembrī.

Saldus novada attīstības programmas vīzija ir tendēta uz ekonomiku un infrastruktūru. Saldus novads ir transporta mezgls Latvijas - Lietuvas pierobežā un Kurzemes plānošanas reģiona aktīvs ekonomikas centrs, kurā dzīvo izglītoti, radoši, veselīgi iedzīvotāji, kas ir sociāli nodrošināti un aktīvi līdzdarbojas novada sabiedriskās dzīves norisēs.

Stratēģijas mērķis

SM1 Izglītotas, radošas, veselīgas, sociāli nodrošinātas un aktīvas sabiedrības veidošana.

Stratēģiskais mērķis:

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

1.2. Veselības un sociālo pakalpojumu kvalitātes, efektivitātes paaugstināšanu un to pieejamības nodrošināšanu:

1.2.4. paaugstināt sociālās aprūpes iestādēs strādājošā personāla kvalifikāciju;

1.2.6. pilnveidot veselības aprūpes apjomu, kvalitāti, pieejamību, efektivitāti, veicinot veselīgi nodzīvota mūža pieaugumu, samazinot novēršamo nāvju skaitu un ar sociāliem apstākļiem saistītu slimību skaitu;

1.2.7. paaugstināt, pilnveidot iedzīvotāju zināšanas un prasmes veselības saglabāšanā un veicināšanā, riska faktoru apzināšanā dažādos vecumos.

1.4. Sporta, brīvā laika pavadīšanas iespēju, pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošana:

1.4.1. izveidot, renovēt, rekonstruēt, izbūvēt un attīstīt sportošanai un aktīvai atpūtai nepieciešamo infrastruktūru un materiāltehnisko bāzi;

1.4.2. pilnveidot un dažādot sporta un brīvā laika pavadīšanas iespējas un pakalpojumu piedāvājumu.

Saldus novada attīstības programmas analīze

Saskaņā ar likumu „Par pašvaldībām”, pašvaldības funkcijās ietilpst nodrošināt veselības aprūpes pieejamību, kā arī veicināt iedzīvotāju veselīgu dzīvesveidu un sportu. Galvenās problēmas šobrīd sporta jomā saistītas ar finansējuma trūkumu un vairāku sporta objektu salīdzinoši slikto stāvokli. Novadā novērojams sporta bāžu trūkums, to neatbilstība mūsdienu prasībām, finansējuma trūkums, sporta speciālistu trūkums un novecošanās. Nākotnē būtiskākais drauds sporta nozarei ir jaunākā gada gājuma jauniešu emigrācija, sociālu problēmu saasināšanās un nākamo paaudžu nepietiekamība. Tāpēc Saldus novadam būtu jākoncentrējas uz ģimeņu politiku, lai ieinteresētu iedzīvotājus dzīvot Saldū, kā arī ieinteresēt jauniešus izvēlēties Saldū kā savas mājas un ģimenes veidošanas vietu.

No Jaunatnes politikas 7. punkta „Sabiedriskā kārtība un drošība, veselīgs dzīvesveids”: Attiecībā uz sabiedrības kārtību, drošību un veselīgu dzīvesveidu izveidota ar jauniešu sabiedrisko kārtību, drošību un veselīgu dzīvesveidu saistīto speciālistu sadarbības sistēma - jauniešiem ir pieejama informācija par iespējamo problēmu risinājumiem un pašvaldības speciālisti – psihologi, ārsti u.c. Nav attīstīta vienaudžu izglītotāju un veselīga dzīvesveida un konsultantu sistēma jauniešiem. Ir atsevišķi projekti par atkarību profilaksi un noziedzības mazināšanu.

Attīstības stratēģijā ir iekļauti jautājumi par veselības veicināšanu un aktīvu dzīvesveidu, tomēr tie ir nepilnīgi, stratēģija vairāk virzās uz ekonomisko izaugsmi, rūpniecības attīstību un izglītību.

Pieejams: <http://www.saldus.lv/pasvaldiba/novada-projekti5/projektu-aktualitates6/projektu-aktualitates7/90044/pazinojums20/index.php?cmd=get>

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Talsu novada attīstības programma 2014. – 2020. gadam

Talsu novada attīstības programma apstiprināta ar Talsu pilsētas domes lēmumu 2012. gada 1. martā.

Talsu integrētās attīstības programmas prioritātes ir vērstas uz Talsu pilsētas attīstības vīzijas īstenošanu, veidojot Talsus par Ziemeļkurzemes pakalpojumu un attīstības centru ar dabas un vēstures harmoniju. Rīcību plāna veselības aprūpes ietvaros atrodas pasākumu kopums:

Stratēģiskais mērķis: Patīkama dzīves un darba vide.

Rīcības virziens: **i-4** Veselības aprūpe

i-4-1 „Veselības izglītība un profilakse”:

i-4-1-1 Aptieku projekts ar īpašo lauku aptiekas lomu veselības veicināšanā.

Pasākumi: Sociālā dienesta, veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēju, aptieku un NVO projekti

i-4-1-2 Veselības stundas skolās.

Pasākumi: Veselības stundu atjaunošana vispārējās izglītības programmās

i-4-1-3 Atbalsts diennakts aptiekas izveidei Talsos.

Pasākumi: Sadarbība ar veselības aprūpes sniedzējiem un aptiekām.

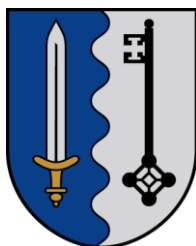
i-4-1-4 Nevalstisko organizāciju veselības veicināšanas pakalpojumi.

Pasākumi: Pakalpojumu pirkšana no nevalstiskajām organizācijām invalīdu un viņu ģimeņu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamībai, sabiedrības izglītošanai.

Talsu novada attīstības programmā ir izvirzīti konkrēti uzdevumi veselības veicināšanas jomā, lai gan Latvijas NAP paredz daudz plašāku un dziļāku šī jautājuma analizēšanu un mērķu uzstādīšanu. Talsu novads ir vairāk tendēts uz tūrisma un kultūrvēsturiskā mantojuma attīstīšanu un saglabāšanu. Tomēr tiek apzināti nevalstisko organizāciju resursi.

Pieejams: <http://www.talsi.lv/uploads/filedir/Attistiba/Attistibas%20programma/3-dala-talsu-ap-ricibu-plans-2014-2020.pdf>

Ludzas novada attīstības programma 2011. – 2017. gadam

Ludzas novada attīstības programma 2011. – 2017. gadam ir apstiprināts ar Ludzas novada domes 2011. gada 10.maija sēdes lēmumu Nr.4 „Par Ludzas novada attīstības programmas 2011.-2017.gadam galīgās redakcijas apstiprināšanu”.

Ludzas novada attīstības programma tiecas uz novadu kas pieejams konkurētspējīgas un drošas uzņēmējdarbības vides attīstībai, kurā dzīvo izglītoti, radoši, veselīgi, aktīvi un materiāli nodrošināti iedzīvotāji. Tūristiem ērti sasniedzams novads ar bagātu dabas, kultūrvēsturisko un tradīciju mantojumu.

Stratēģijas mērķis 1 ir **SM1** Izglītota, veselīga, kulturāla, sociāli aktīva un materiāli nodrošināta sabiedrība.

IP1 Pieejami izglītības, ārstniecības, kultūras un sociālie pakalpojumi, efektīva publiskā pārvalde.

Vidēja termiņa prioritāte **VTP1** paredz: Sociālās infrastruktūras attīstību un pakalpojumu kvalitāti:

RV2: Kvalitatīvu veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu pieejamība

Uzdevumi:

U1: Attīstīt sociālo pakalpojumu kvalitāti, pieejamību un dažādību

U2: Attīstīt veselības aprūpes pakalpojumus

U3: Veicināt vides pieejamību un drošību cilvēkiem ar īpašām vajadzībām

RV3: Kvalitatīvu kultūras, atpūtas un sporta pakalpojumu pieejamība

Uzdevumi:

U2: Veicināt kultūras, atpūtas un sporta norišu piedāvājuma daudzveidību un paaugstināt to kvalitāti.

Ludzas novada attīstības programmas analīze

Pašreizējās situācijas aprakstā par veselības aprūpi ir pieminēts ārstniecības personu trūkums: „Veselības ekonomikas centra statistikas dati liecina, ka veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību Latgales reģionā samazina nepietiekams ārstniecības personu skaits un to nevienmērīgais izvietojums. Ja Rīgā ārstu skaits uz 10 000 iedzīvotājiem ir vairāk kā divreiz lielāks nekā vidēji ES valstīs (2008.gadā Rīgā 66,0 ārstu uz 10 000 iedzīvotājiem un 32,2 – ES valstīs 2007.gadā), tad Latgales teritorijā ir rajoni, tostarp Ludzas rajons, kur ārstu tiešām trūkst – to skaits uz 10 000 iedzīvotājiem ir zemāks par 20”.

Lai arī Ludzas novada attīstības programma uzsver veselību kā vieno stratēģiskajām prioritātēm, tā apskata tikai veselības aprūpes pakalpojumu nodrošinājumu, nepieskaroties

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

veselības veicināšanas svarīgumam. Tādēļ uzskatāms, ka Ludzas attīstības programma būtu labāk jāsaskaņo ar Latvijas NAP nostādnēm veselības veicināšanas jomā.

Pieejams: http://www.ludza.lv/wp-content/uploads/2012/08/Ludzas_novada_attistibas_programma_09.2013.pdf

Alojas novada attīstības programma 2013. – 2019.gadam

Saskaņā ar Alojas novada domes 2014. gada 26. augusta lēmumu Nr.342 „Par Alojas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2013. – 2030. gadam gala redakcijas apstiprināšanu” (protokols Nr.13 14#), ir apstiprināta Alojas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija.

Alojas novada attīstības programmas vīzija ir lakonisks ilgtermiņa nākotnes redzējums, kas vienlaikus parāda teritorijas unikālās vērtības. Programmā iekļauti trīs galvenie stratēģijas mērķi, viens no šiem mērķiem ir **SM1**: Kvalitatīvu pakalpojumu pieejamības nodrošināšana novada iedzīvotājiem.

Vidēja termiņa prioritāte **VTP1**: Izglītots, zinošs un aktīvs iedzīvotājs

RV1.3. Attīstīti un pieejami sociālās aprūpes un veselības pakalpojumi:

Uzdevumi:

U1.3.1. Attīstīt un uzlabot sociālo pakalpojumu pieejamību un dažādību,

U1.3.2. Attīstīt veselības pakalpojumus.

RV.1.4. Sporta un aktīvās atpūtas pieejamības uzlabošana:

Uzdevumi:

U1.4.1. Uzlabot un attīstīt sporta infrastruktūru un aprīkojumu,

U1.4.2. Veselīga dzīvesveida popularizēšana un saturīga brīva laika pavadīšanas iespēju nodrošināšana iedzīvotājiem;

U1.4.3. Atbalstīt sasniegumu un profesionālo sportu.

Mērķos un rīcības virzienos nav minēts nekas par preventīvo veselības aizsardzību. Taču visa 7. nodaļa veltīta veselības aprūpei un sociālajiem pakalpojumiem, aprakstot šī brīža situāciju.

Alojas novada attīstības programmas analīze

Aloja ir lauksaimniecības novads, tāpēc arī novada stratēģija liek uzsvāru par infrastruktūras attīstību, par jaunu lauksaimniecības tehniku iegādi, nevis par veselības veicināšanu un sportu. Šī programma daļēji izskata veselības veicināšanas jautājumus un neatbilst Latvijas NAP nostādnēm veselības veicināšanas jomā.

Pieejams: http://www.aloja.lv/uploads/media_items/alojas-ap-gala-03-2014.original.pdf

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Latvijas Nacionālais veselīgo pašvaldību tīkls

Kā atzīts Latvijas Republikas Veselības Ministrijas sagatavotajās Vadlīnijās pašvaldībām veselības veicināšanā, „pašvaldība kā sabiedrībai vistuvāk esošā valsts pārvaldes iestāde ir viens no svarīgākajiem posmiem iedzīvotāju veselības saglabāšanā un veselīga dzīvesveida veicināšanā. Tieši pašvaldība vislabāk pārzina savu iedzīvotāju veselības stāvokli, esošās problēmas, kā arī savu iedzīvotāju vajadzības un vēlmes. Pašvaldība zina labākos veidus un iespējas, kā uzrunāt savus iedzīvotājus. Tā arī ir atbildīga par veselīgas, kulturālas un sociāli stabilas vides un infrastruktūras veidošanu un attīstību.”⁹

**NACIONĀLAIS
VESELĪGO
PAŠVALDĪBU
TĪKLS**

Lai atbalstītu un veicinātu pašvaldību darbību iedzīvotāju veselības veicināšanā, kā arī sekmētu Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014. – 2020. gadam uzstādīto mērķu sasniegšanu, Latvijas Republikas Veselības ministrija un Slimību profilakses un kontroles centrs uzsāka Nacionālā veselīgo pašvaldības tīkla veidošanu. Tika aicināta iesaistīties arī Rīgas pašvaldība, un tā kopš

2013.gada oktobra arī Rīga ir to pilsētu vidū, kuras par vienu no prioritātēm attīsta iedzīvotāju veselības, labklājības un vienlīdzīgu iespēju attīstību.¹⁰

Nacionālā veselīgo pašvaldību tīkla mērķis ir sekmēt labās prakses piemēru, pieredzes un ideju apmaiņu starp pašvaldībām, atbalstīt pašvaldības un sniegt tām metodoloģisku atbalstu dažādu sabiedrības veselības un veselības veicināšanas jautājumu risināšanā lokālā līmenī un paaugstināt pašvaldību darbinieku izglītotību sabiedrības veselības un veselības veicināšanas jautājumos, tādējādi atbalstot veselības, labklājības un vienlīdzīgu iespēju attīstību reģionālajā līmenī.¹¹

Dalība Nacionālajā veselīgo pašvaldību tīklā ir brīvprātīga un bezmaksas. Tā ir kustība, kurā var iesaistīties visas pašvaldības, kas vēlas darboties veselības veicināšanas jomā, izpilda noteiktus kritērijus saistībā ar veselības veicināšanu un aizpilda pieteikuma dokumentus.¹²

2013.gada 11.oktobrī, Slimību profilakses un kontroles centrā (SPKC) pulcējās pārstāvji no 25 Latvijas pašvaldībām, lai uzsāktu dalību Latvijas nacionālajā veselīgo pašvaldību tīklā (NVPT). Pašvaldības, kas iesniegušas nepieciešamo dokumentāciju un šobrīd ir iestājušās NVPT ir Aizkraukles, Aknīstes, Balvu, Carnikavas, Cēsu, Dagdas, Daugavpils, Garkalnes, Iecavas, Jaunpils, Jelgavas, Jēkabpils, Jūrmalas, Kandavas, Kuldīgas, Lielvārdes, Liepājas, Mārupes, Nīcas, Ogres, Olaines, Priekules, Rīgas, Rucavas, Rundāles, Salas, Siguldas, Skrundas, Strenču, Tērvetes, Tukuma, Varakļānu un Vecpiebalgas pašvaldības.¹³

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Nacionālajā veselīgo pašvaldību tīklā iesaistītajām pašvaldībām būs arī lielāka iespēja saņemt valsts finansējumu iedzīvotāju veselības veicināšanas projektiem. Dalība tīklā atbilst arī Rīgas pilsētas Sabiedrības veselības stratēģijas “Veselīgs rīdzinieks – veselā Rīgā” mērķiem.

Galvenie ieguvumi pašvaldībām iesaistoties Nacionālajā veselīgo pašvaldību tīklā:

- Atpazīstamība un statuss;
- Metodoloģisks un konsultatīvs atbalsts sabiedrības veselības veicināšanas programmu un darba plānu izstrādē pašvaldībā
- Bezmaksas PVO apmācības un semināri;
- Pieredzes un labās prakses apmaiņa Latvijas pašvaldībās, kā arī pieredzes un labās prakses apmaiņas iespējas ar citu Nacionālo veselīgo pilsētu un pašvaldību kustības dalībvalstīm;
- Jauni kontakti un regulāras tikšanās;
- Jaunākā informācija un materiāli par veselīgu dzīvesveidu un veselības veicināšanu.¹⁴

Īstenojot dažādās aktivitātes veselības veicināšanas jomā un kļūstot par veselīgu pilsētu vai novadu, pašvaldība kļūs sakoptāka, pievilcīgāka vietējiem un citu pašvaldību iedzīvotājiem, kā arī tūristiem un biznesa partneriem. Kā arī pašvaldības iedzīvotājiem tiks radīta iespēja kļūt veselīgākiem un darbaspējīgākiem. Tie vairāk uzticēsies pašvaldībai, aktīvāk iesaistīsies pašvaldības organizētajās aktivitātēs un pasākumos, kā arī vairāk identificēs sevi kā pilntiesīgu pašvaldības locekli.¹⁵

Labās prakses piemērs - Liepāja

Liepāja ir viena no pirmajām pašvaldībām, kas pievienojās Nacionālajam veselīgo pašvaldību tīklam (NVPT). **2013. gada 11. oktobrī, 25 Latvijas pašvaldības, tostarp arī Liepāja, uzsāka dalību NVPT.** Liepājas domes Vides un veselības daļas vadītāja Ineta Stadgale runā par iestāšanos NVPT: „Liepājā cilvēkam ir iespēja būt garīgi un sociāli aktīvam, ko apliecina arī Liepājas iegūtais tituls „Gada pašvaldība 2013”. Liepājas dalība šajā veselīgo pašvaldību tīklā ir īpaši nozīmīga, jo mūsu pilsētai ir ilggadēja metodiska pieredze sistemātiskā veselības

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

veicināšanas darbā. Mēs varam būt padomdevēji un atbalstīt, piemēram, tādas pašvaldības kā Jēkabpils, kur šis darbs ir jāsāk no jauna. Latvijas NVPT ir daļa no Pasaulē Veselības organizācijas (PVO) Veselīgo pilsētu programmas (Healthy Cities) un tas paver iespēju Latvijas tīkla pilsētām dalībai Eiropas sadarbības projektos".¹⁶

Tradicionāli maijā jau 11 gadus Liepājas pilsētas domes Vides un veselības daļa sadarbībā ar NVO un veselības aprūpes iestādēm rīko Veselības mēnesi ar devīzi "Par veselīgu liepājnieku!", tā mērķi ir izmērīt, informēt, iesaistīt un izglītēt. Tas ir komplekss pasākums, kas iesaista visas vecuma un sociālās grupas, kā arī aptver visu Liepājas teritoriju gan centru, gan mikrorajonus, un iesaista ģimenes, speciālistus un indivīdus. Veselības mēneša ietvaros rīkoti pasākumi pilnībā vai daļēji tiek finansēti no Liepājas pilsētas pašvaldības budžeta. Liepājnieki un pilsētas viesi aicināti apmeklēt dažādus pasākumus visiem iedzīvotājiem, pilsētas viesiem un speciālistiem. Pasākumu laikā notiek informatīvas un praktiskas nodarbības dažādām mērķgrupām, fiziskās aktivitātes u.c. Pašvaldība pievērš lielu uzmanību infrastruktūras sakārtošanai, lai veicinātu veselīgu dzīvesveidu, tai skaitā veloceļu tīkla izveidi, velostatīvi, skeitparks, bērnu rotaļu un sporta laukumu izveidi, mikrorajonu labiekārtošana, ielu vingrošanas rīki, atpūtas un pastaigu vietu izveidi pie ūdenskrātuvēm.

Katru gadu Veselības mēnesī tiek vērsta uzmanība uz vienu veselības uzlabošanas virzienu. Tā kā Veselības ministrija bija izsludinājusi 2013. gadu par Sirds veselības gadu, daudzi pasākumi bija veltīti tieši sirds veselības veicināšanai, sirds un asinsvadu slimību profilaksei, iedzīvotājiem piedāvājot iespējas noteikt savu holesterīna un cukura līmeni asinīs un kontrolēt asinsspiedienu, kā arī konsultēties ar veselības aprūpes darbiniekiem par nepieciešamajiem profilakses pasākumiem. Notika arī vairākas interesantas apmācības un konference ģimenes ārstiem un prakšu māsām kvalifikācijas papildināšanai - par dalību tajās gan ārsti, gan citas ārstniecības personas saņēma sertifikācijas punktus.

Savukārt 2014. gadā, atbilstoši Veselības ministrijas definētajām prioritātēm, daudzas Veselības mēneša aktivitātes bija īpaši veltītas ģimenes veselībai. Plašu bezmaksas pasākumu programmu par mazuļu zīdīšanu, fizioterapiju un bērnu pareizu pārnēsāšanu rokās vai slingā, bērna attīstību pirmajā dzīves gadā un citiem aktuāliem jautājumiem piedāvāja Latvijas Mājdzemdību ģimeņu apvienība un ģimeņu centrs "Liepa". Bija iespēja bez maksas apmeklēt dažādas lekcijas, piemēram, radošais psiholoģijas centrs "Ģimenei" piedāvāja lekciju "Pasaku dziedinošais spēks" – par to, kā stiprināt savu un bērnu psihisko un arī fizisko veselību, izmantojot dziedinošus stāstus, pasakas, simbolus un tēlus, kā arī citas ģimenes veselībai svarīgas lekcijas par ģimenes iekšējiem resursiem, ģimenes lomu bērna attīstībā u.c.¹⁷

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

2014. gada pasākumus bija pieteikuši un īstenojuši "Liepājas Diabēta biedrība, biedrība "Dižvanagi", biedrība "Liepājas Optimistu pulks", veselības veicināšanas biedrība "Ābolīt's", biedrība "Latvijas Pirmās palīdzības vienība", biedrība "Viedums", Liepājas Neredzīgo biedrības Sporta klubs "Ezerkrasts", Liepājas Valsts tehnikums, Sociālais dienests, sociālās dzīvojamās mājas, Liepājas pilsētas Izglītības pārvalde un

izglītības iestādes, SIA Piejūras slimnīca u.c.¹⁸

Labās prakses piemērs – Rīga

Veselīgs rīdzinieks – veselā Rīgā

Kopš 2012. gada 15. maija ir apstiprināta Rīgas pilsētas pašvaldības Sabiedrības veselības stratēģija „Veselīgs rīdzinieks – veselā Rīgā” 2012.- 2021. gadam, izstrādāta stratēģijas programma un rīcības plāns, kā arī izveidota Rīgas pilsētas pašvaldības Veselības padome, kura koordinē un realizē sadarbību starp dažādiem sektoriem sabiedrības veselības jomā.

Programmas izstrādes mērķis ir noteikt pasākumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu Stratēģijā noteikto stratēģisko rīcības virzienu īstenošanu, un noteikt par minēto pasākumu īstenošanu atbildīgās institūcijas.¹⁹

Rīgas pilsētas iniciatīva ir attīstīt Rīgu kā pilsētniekiem veselīgu un aktīvu pilsētu, veicinot savstarpēju sadarbību un atbalstu iedzīvotāju veselības veicināšanai.

Sabiedrības veselība un labklājība ir sociālekonomiskās un fiziskās vides, kā arī iedzīvotāju spējas izdarīt veselīgu izvēli, tā ir viņu dzīves apstākļu izpausme. Ir zināms, ka sabiedrības veselību neveido vienīgi veselības nozares darba rezultāti – efektīva pieeja veselības pilnveidošanā prasa, lai visi sabiedrības sektori būtu atbildīgi par savu realizēto programmu ietekmi uz veselību un iesaistīti starpsektorālā darbā sabiedrības veselības veicināšanā.²⁰

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Nepilna gada laikā ir izveidojies veiksmīgs starpinstitūciju dialogs, attīstās motivējoša sadarbība starp pašvaldības institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un iedzīvotāju grupām. Tā ir iespēja realizēt Pasaules Veselības organizācijas 2006. gadā definēto principu „Veselība visās politikās” pilsētas pašvaldības līmenī.

Rīcības plāns un sagaidāmie rezultāti:

Pilsētvide

Kā pirmais rīcības plāna punkts ir pilsētvides sakārtošana, kas sevī ietver pilsētībūvniecību, teritoriju labiekārtošanu un arhitektūras veidošanu, tādējādi nodrošinot iespēju sabiedrībai dzīvot kvalitatīvā, drošā un harmoniskā vidē.

Rīgas pilsētas iedzīvotāju veselības veicināšana, kā instruments cilvēkresursu efektivitātes uzlabošanā

Šī mērķa sasniegšanai paredzēta veselīga dzīvesveida veicināšana, veselības riska faktoru profilakse, veselības aprūpes pieejamības veicināšana.

Kultūrvide

Šis plāna punkts ir atbildīgs par veselīgas pilsētas potenciāla veicināšanu.

Veselīga un droša vide

Kas atbild par iedzīvotāju drošības veicināšanu un apkārtējās vides veselību, drošību un labiekārtošanu.²¹

Kopā rīcības plānā izvirzīti 17 stratēģiskie rīcības virzieni. Paredzēts, ka īstenojot rīcības plānā noteiktos punktus, tiks sasniegti ilgtermiņa attīstības stratēģijas līdz 2015. gadam mērķi par „Ģimenisku, veselīgu un aktīvu sabiedrību”. Tālāk norādīti rīcības plānā ietvertie stratēģiskie rīcībasvirzieni:

- Veicināt tādas pilsētvides attīstību, kas nodrošina iespēju dzīvot ērtā, drošā un veselīgā vidē;
- Radīt vidi un īstenot pasākumus, kas veicina fiziskās aktivitātes un veselīga uztura lietošanu bērnu un jauniešu vidū;
- Uzlabot bērnu, jauniešu un viņu vecāku zināšanas par veselību un toietekmējošiem faktoriem, kā arī par drošību mājās un sabiedriskās vietās;
- Radīt vidi un īstenot pasākumus, kas veicina veselīgus paradumusdarbspējīgā vecuma iedzīvotāju vidū: veselīga uztura lietošanu, fiziskās aktivitātes paaugstināšanu ikdienā, smēķēšanas pārtraukšanu, alkoholisko dzērienu lietošanas samazināšanu;
- Uzlabot iedzīvotāju zināšanas par reproduktīvo veselību, personīgāshigiēnas un mutes veselības nozīmi;
- Radīt vidi un īstenot pasākumus, kas vērsti uz slimību un traumatismaprofilaksi un veselības stāvokļa uzlabošanu vecāka gada gājuma iedzīvotāju vidū;
- Uzlabot senioru zināšanas un prasmes par mutes veselības uzlabošanu;

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

- Veikt atkarību un pašnāvību profilaksi, darbojoties gan universālās, ganselektīvās profilakses jomā, lai identificētu tos jauniešus, kuriem parādāsdažādas grūtības skolā, kas var novest pie narkotiku lietošanas vaipašnāvības veikšanas;
- Veikt infekcijas slimību profilaksi, izglītojot sabiedrību un veicinotsavlaicīgas ārstēšanās uzsākšanu;
- Veikt veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu visāmiedzīvotāju grupām;
- Attīstīt darba prasmju un sociālā atbalsta programmas atkarībānonākušām un riska grupas personām;
- Attīstīt iespējas, kas veicina senioru socializēšanos un jaunu prasmjuapgūšanu;
- Veicināt iedzīvotāju iespējas būt izglītotai sabiedrības veselības (t.sk.veselības veicināšanas) jautājumos;
- Attīstīt iespējas, kas veicina senioru socializēšanos un jaunu prasmjuapgūšanu;
- Nodrošināt iedzīvotāju drošības un veselību veicinošas vides veidošanu;
- Īstenot kaitējuma mazināšanas programmas narkotiku lietotāju vidū;
- Īstenot vides veselības, drošības un labiekārtošanas pasākumus, kas veicina visu iedzīvotāju grupu veselību un fizisko aktivitāti.²²

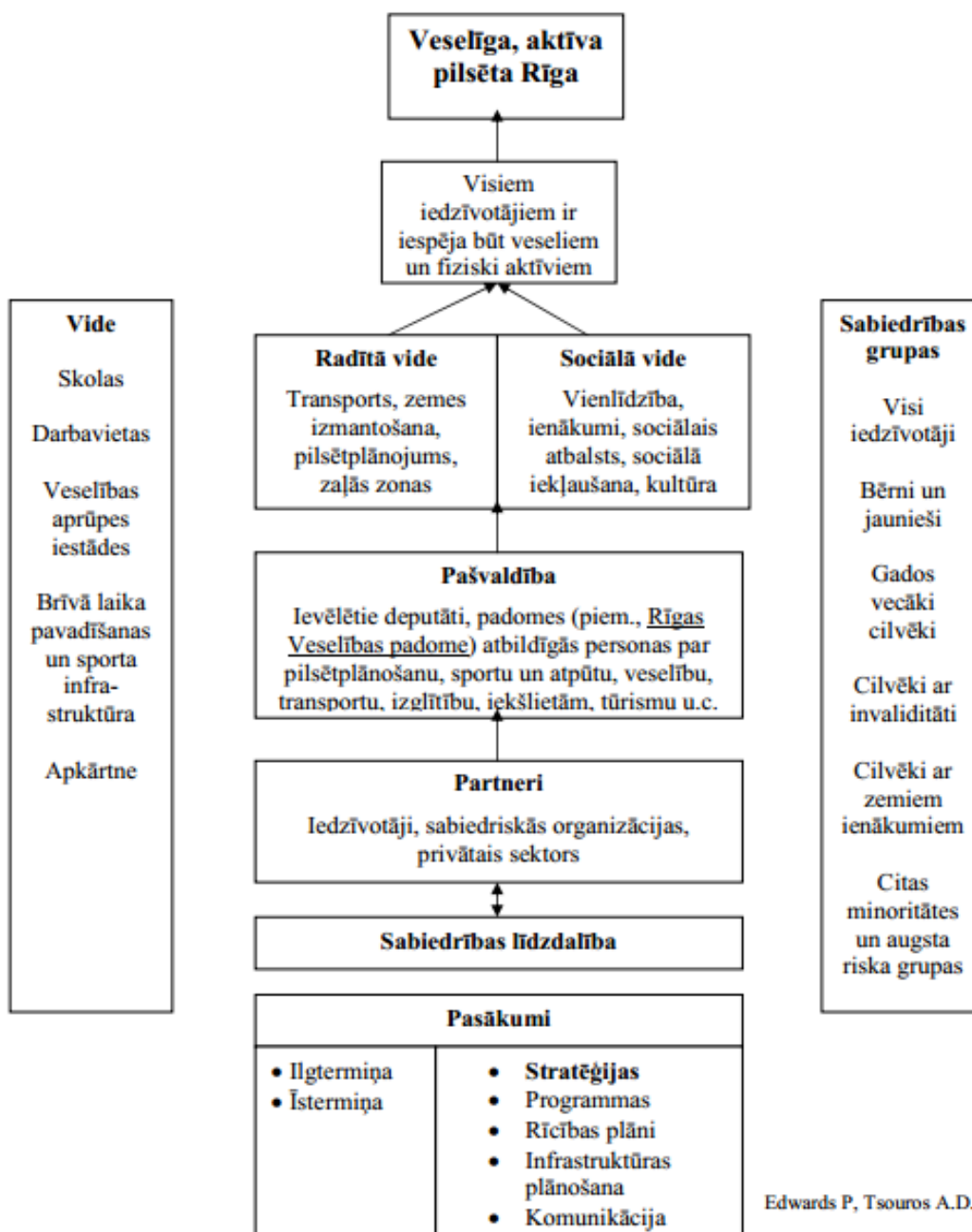
Lai izvērtētu stiprās un vājās šīs stratēģijas puses, tika izveidota stratēģijas analīze, kurā iezīmējas gan iespējas, kādā virzienā attīstīt stratēģiju, lai tā veiksmīgi tiktu realizēta, gan draudi, kas arī jāņem vērā, lai darba gaitā tos labotu un padarītu par iespējām.

Kā stratēģijas iespējas ir minētas pašvaldībā darbojošās institūcijas un sabiedriskās organizācijas, kuras ir ieinteresētas vides un sabiedrības veselības uzlabošanā, sadarbība ar Rīgas pilsētas pašvaldības iestādēm, struktūrvienībām, kapitālsabiedrībām, valsts iestādēm, sabiedriskām organizācijām un citām pašvaldībām un institūcijām. Un kā vēl viena būtiska iespēja ir darbinieku kvalifikācijas celšana un profesionālo prasmju attīstība veselības jomā.

Savukārt kā draudus stratēģijas veiksmīgai darbībai min sabiedrības veselības programmu jūtību un mainību ilgtermiņā, kas ir atkarīga no politiskās nostājas pašvaldības un valsts līmenī, min arī to, ka Rīgas pilsētā trūkst aktīvu nevalstisko organizāciju, kas spētu iesaistīties un darboties sabiedrības veselības jomā ar dažādām mērķgrupām.

Visi iepriekšminētie mērķi, iespējas un draudi var kalpot par iedvesmas avotu nevalstisko organizāciju sektorā, lai sadarbojoties varētu paplašināt resursus un iespējas programmas mērķu sasniegšanai, lai paši kopīgiem spēkiem varētu radīt ap sevi tādu vidi, kādu vēlamies.

Veselīgas, aktīvas pašvaldības darbības modelis²³

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Koncepcija „Ģimenei draudzīga Rīga”

Koncepcija apstiprināta ar Rīgas Domes
18.12.2012. lēmumu Nr. 5614.

Koncepcijas mērķis ir izveidot vienotu ģimenes atbalsta politiku pašvaldībā, lai palīdzētu rīdziniekiem veidot stabilas ģimenes ar vairākiem bērniem, stiprinātu laulības institūciju un tās vērtību sabiedrībā, kā arī sabiedrībā veidotu apziņu par bērnu kā vērtību ģimenē.²⁴

Ilgspējīgas sabiedrības pamatā ir stipra un veselīga ģimene. Šī koncepcija izstrādā vienotu pašvaldības darba platformu, kas rūpētos par ģimeņu labklājību, dzimstības palielināšanos un jaunu ģimeņu veidošanu. Koncepcijas rezultāts ir izveidot Rīgu par ģimenēm draudzīgu pilsētu, radīt tādu vidi, kurā ģimenes gribētu dzīvot, strādāt, radīt nākamās paaudzes un justies droši un sociāli atbildīgi.

Šo uzdevumu sarežģī šī brīža ģimeņu sociālā funkcionēšana un to apdraudētība. Par to liecina šķirto laulību, neregistrēto partnerattiecību, nepilno ģimeņu skaita palielināšanās, vecāku bezatbildības pieaugums, bērnu emocionālās, fiziskās un seksuālās vardarbības gadījumi ģimenēs.

Tāpēc, lai sasniegtu šīs koncepcijas izvirzītos mērķus un nodrošinātu ģimenēm ar bērniem pilnvērtīgai dzīvei pēc iespējas labāku pilsētvidi un informācijas pieejamību, tiek plānots veikt vairākus pasākumus, pirmkārt jau apzināt visus iespējamus resursus un mēģināt tos apvienot vienā platformā, vienā vienotā sistēmā - pašvaldības, nevalstiskās organizācijas, kristīgās draudzes, privātos pakalpojumu sniedzējus, brīvprātīgo darbu, biznesa struktūras. Šāda pasākuma izveide ļautu radīt lielu darba un ģimeņu atbalsta tīklojumu visā pašvaldībā. Savukārt visu iegūto informāciju un pieredzi būtu jāapkopo un jāpadara pieejamu jebkuram, arī tiem, kas vēl tikai plāno kļūt par ģimenēm, iegūstot informāciju caur interneta mājas lapu vai kā citādi.²⁵

Ir izvirzīti 3 galvenie uzdevumi un arī pasākumi, lai tos risinātu:

Nepieciešams apzināt nevalstiskās organizācijas, kuras ir ieinteresētas līdzdarboties ģimenisko vērtību stiprināšanā pašvaldībā. Sākotnēji jānoskaidro katras organizācijas kapacitāte un vēlme darboties, lai apvienotu spēkus un nodrošinātu koordinētu sadarbību,

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

tā radot labvēlīgus priekšnoteikumus finansējuma efektīvai izmantošanai un piesaistei visos līmeņos - pašvaldības, valsts, privātajā, kā arī sekmīgākai starptautisko un ES fondu apguvei.

Lai veicinātu Rīgas pilsētas iedzīvotāju, arī iebraucēju un strādājošo vēlmi par savu dzīvesvietu izvēlēties tieši Rīgu, kā arī motivētu jaunas, ekonomiski aktīvas ģimenes laist pasaulē vairāk bērnus, kā viens no ģimenes atbalsta un popularizēšanas elementiem dažādu pakalpojumu pieejamībai ģimenēm ar bērniem, jāveido „Rīgas ģimenes karti”, kas ļautu ģimenēm iegūt atlaides dažādiem pakalpojumiem, kā, piemēram, sabiedriskajam transportam, autostāvvietas u.c.

Uzdevumu risināšanai nepieciešams uzsākt un attīstīt pilotprojektus jauniešu neformālajā izglītošanā atsevišķās skolās, dienas un jauniešu centros ģimenisko vērtību stiprināšanai un dzīves prasmju apguvei,²⁶ izveidot informācijas resursu centru, veicināt sadarbību ar organizācijām, biedrībām, draudzēm un nodibinājumiem ģimeņu atbalstam un stiprināšanai, nodrošināt jaundzimušo bērnu vecākus un daudz bērnu ģimenes ar „Rīgas ģimenes karti”, veidot pasākumus jauniešu un ģimeņu, tai skaitā, jauno vecāku sociālo un dzīves prasmju attīstīšanai un ģimenisko vērtību stiprināšanai.²⁷

NVO veselības veicināšanas jomā

Vairumā pašvaldību darbojas dažādas sabiedriskas (nevalstiskas) organizācijas vai neformālas grupas, kuru mērķis ir uzlabot un veicināt iedzīvotāju veselību. Parasti šīs organizācijas nodarbojas ar konkrētās mērķgrupas (māmiņas, seniori, diabēta pacienti, utml.) jautājumu un problēmu risināšanu un to intereses ir visdažādākās. Šo organizāciju piesaistīšana ir ļoti svarīga un nozīmīga veselības veicināšanas darbā, jo organizācijas ne tikai ļoti labi pārzina veselības jautājumus un tām ir attīstīts sadarbības partneru tīkls, bet tās var arī palīdzēt sasniegt plašāku sabiedrības daļu.²⁸

Darbošanās un sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām ir arī viens no veidiem kā sabiedrība var iesaistīties gan politikas ietekmēšanā, gan savu interešu aizstāvībā. Īpaši uzsverama būtu iekšējā sadarbība starp noteiktā teritorijā esošajām nevalstiskajām organizācijām, kurām ir kopīgi mērķi vai darbības virzieni. Šāda sadarbība sniegtu vairākas priekšrocības iesaistītajām nevalstiskajām organizācijām. Visaugstākajā līmenī sadarbība veicinātu vienotāku pieeju kādas jomas virzīšanu pašvaldības dienaskārtībā, kā arī nodrošinātu plašāku un koherentāku risinājumu piedāvājumu pašvaldības iekšienē. Savukārt ikdienas mēroga sadarbība kāda jautājuma risināšanā gan veicinātu plašāku resursu pieejamību, apvienojot mērķim visu iesaistīto nevalstisko organizāciju resursus, gan spēcīgāku ietekmi sarunās ar pašvaldību pārstāvjiem, iesaistītajām NVO pārstāvot plašāku iedzīvotāju loku.

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Iedzīvotāju līdzdalība ieņem aizvien lielāku lomu veselības veicināšanas pasākumos, tā izcelta arī pašvaldību uzdevumos veselības veicināšanā, „pašvaldību loma veselības veicināšanas politikas īstenošanā galvenokārt ir saskatāma caur pašvaldības spējām veidot veselību atbalstošu vidi un uzrunāt vietējo sabiedrību, tādējādi veicinot iedzīvotāju līdzdalību veselības veicināšanas pasākumos un iniciatīvas pieaugumu.” Iedzīvotāju sasniegšana caur sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām un neformālajām grupām veicinātu gan atsevišķu grupu, gan plašākas sabiedrības iesaisti veselības veicināšanas pasākumos, gan arī jaunas iniciatīvas veselības veicināšanas jomā. Zemāk apkopotas nevalstiskās organizācijas, kas darbojas veselības veicināšanas jomā ar dažādām mērķgrupām un iespējamās institūcijas, ar kurām NVO var sadarboties.

Māmiņu klubi

Latvijā katrā pašvaldībā ir vairāki *māmiņu klubi*. Tie veicina bērnu un vecāku draudzīgas vides izveidi, ģimenes veselīgu dzīvesveidu, popularizē krūts barošanu, vada apmācības un informatīvos pasākumus bērnu audzināšanā un psiholoģijā. Zemāk nosaukti daži māmiņu klubi:

Biedrība „Jelgavas māmiņu klubs” -

<http://www.jelgavamk.lv/>

Biedrība „Rēzeknes māmiņu klubs” -

<http://www.teterevfond.org/biedriba-%E2%80%9Erezeknes-maminu-klubs%E2%80%9D>

Vecāku apvienība „Māmiņu klubs” -

<http://www.maminuklubs.lv/>

Siguldas māmiņu klubs -

<http://www.sigulda.lv/public/lat/izglitiba/rot alas un nodarbibas berniem/siguldas mam inu klubs/>

Biedrība „Māmiņu klubs Maltā” -

<http://malta.lv/nvo/maminu-klubs>

Biedrība „Vangažu māmiņu klubs” -

<http://company.lursoft.lv/vangazu-maminu-klubs/40008193809>

Māmiņu klubu iespējamie sadarbības partneri:

Mazulim draudzīga slimnīca

Stingri ievēro pastāvošos zīdīšanas noteikumus un regulāri informē par tiem medicīnisko personālu un dzemdētājas, apmāca medicīnisko personālu, lai tas apgūtu nepieciešamās iemaņas zīdīšanas prakses realizēšanā, informē visas grūtnieces par zīdīšanas priekšrocībām un tehniku, palīdz mātēm sākt zīdīšanu pirmajā pusstundā pēc dzemdībām, krūts ēdināšanas pamatprincipu izskaidrošana un realizācija. Veic jauno vecāku izglītošanu (bukleti, semināri u.c.)

Sieviešu klubi

Sieviešu apvienība, kas aizstāv sieviešu intereses, veicina veselīga un aktīva dzīvesveida popularizēšanu un realizāciju.

Zīdīšanas konsultantu tīkls.

Popularizē krūts barošanu. Sniedz palīdzību un padomus sievietēm saistībā ar bērna zīdīšanu.

Bēbīšu skolas.

Mērķis-stiprināt emocionālās saites starp vecākiem un bērniem. Atbalsta un veicina veselīgu zīdīšanu attīstību, pieredzes apmaiņu vecāku starpā, veicina bērnu kontaktēšanos ar vienaudžiem un citiem pieaugušajiem viņiem drošā vidē.

Sieviešu un bērnu krīzes centri.

Sniedz palīdzību vardarbībā cietušajiem, pārsvarā bērniem un sievietēm.

Sieviešu konsultāciju kabineti.

Konsultējoša un izglītojoša funkcija. Organizē individuālās pārrunas, lekcijas un nodarbības.

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Ģimeņu biedrības

Ģimeņu biedrības arī ir sastopamas katrā Latvijas pašvaldībā, tās aizstāv ģimeņu intereses, palīdz bērnu audzināšanā un problēmu risināšanā, veicina veselīgas ģimenes dzīvesveida popularizēšanu, sievietes veselības veicināšanu, organizē dažāda veida pasākumus ar mērķi stiprināt ģimenes un sniegt psiholoģisko atbalstu: Ģimeņu biedrība „Ligzda”-

http://broceni.lv/%C4%A3ime%C5%86u_bie_dr%C4%ABba_ligzda

Biedrība "Asociācija Ģimene" -

<http://www.asociacijagimene.lv/>

Biedrība „Bērni. Vide. Ģimene.” -

http://www.berni-vide-gimene.lv/p/par-mums_4.html

Ģimeņu biedrība „Vaduguns” -

<http://company.lursoft.lv/vaduguns/40008186332>

Ģimeņu biedrība „Dzirkstelīte” -

<http://company.lursoft.lv/dzirkstelite/40008168500>

Lauku ģimeņu biedrība „Ābele” -

<https://company.lursoft.lv/lauku-gimenu-biedriba-abele/40008167469>

Salacgrīvas novada ģimeņu biedrība -

<http://www.draugiem.lv/salacgrivasgimenes/firstpage/index>

Iespējamie ģimeņu biedrību sadarbības partneri

[Ģimenes atbalsta centri](#), [ģimenes veselības veicināšanas centri](#).

Mērķis - psiholoģiskā un psihoterapeitiskā palīdzība krīzes un dažādās ģimenes problēmu situācijās. Organizē nodarbības un lekcijas par veselīgu dzīvesveidu, uzturu, psihoemocionālo veselību, atkarībām u.c. pārsvarā maznodrošinātām, līdzatkarīgām, sociāli nelabvēlīgām ģimenēm. Ir pieejams pašpalīdzības un atbalsta grupas, psiholoģiskā rehabilitācija vardarbībā cietušajiem bērniem.

[Siguldas ģimeņu atbalsta centri](#)

Veic sociālo darbu un sniedz sociālos pakalpojumus ģimenēm ar bērniem, ģimenes atbalsta centra konsultācijas, atbalstu un palīdzību var saņemt ikviens problēmsituācijā nonācis bērns vai ģimene.

[Reproduktīvās veselības centrs](#)

Mērķis nodrošināt ģimenēm reproduktīvās veselības aprūpi. Veic profilakses pasākumus, grūtnieču uzskaiti, pirmsdzemdību aprūpi, izglīto par kontracepciju.

Daudzbērnu ģimeņu biedrības

Daudzbērnu ģimeņu biedrības arī ir ļoti izplatītas Latvijas pašvaldībās, tās veicina daudzbērnu ģimeņu interešu aizsardzību un tradicionālo ģimenes vērtību, veselīga dzīvesveida un harmoniskas dzīves popularizēšanu sabiedrībā:

Biedrība „Daudzbērnu ģimeņu klubs” -

<http://www.godagimene.lv/daudzbernu-gimenu-klubs/>

Biedrība „Saulgrieze” -

<http://www.vecumnieki.lv/index.php?option>

Daudzbērnu ģimeņu biedrības var sadarboties ar:

[Rīgas sociālajiem dienestiem](#)

Nodrošina sociālās palīdzības sniegšanu pašvaldību iedzīvotājiem atbilstoši normatīvajiem aktiem, pašvaldību domju saistošajos noteikumos paredzēto sociālās palīdzības pabalstu piešķiršanu, sociālo pakalpojumu organizēšanu un sniegšanu pašvaldībā dzīvojošām personām, ģimenēm un personu grupām saskaņā ar normatīvajiem aktiem, pašvaldības budžeta līdzekļu, kas novirzīti Dienestam sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanai,

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

[=com_content&task=view&id=52&Itemid=85](http://www.stopini.lv/public/31375.html)

Daudz bērnu ģimeņu biedrība „Māra” -

<http://www.stopini.lv/public/31375.html>

Salaspils daudz bērnu ģimeņu biedrība

„Mārtiņšala” -

<http://www.salaspils.lv/novads/iedzivotaji/biedribas/sabiedriskas-organizacijas/salaspils-daudzbernu-gimenu-biedriba-martinsala>

Kuldīgas daudz bērnu ģimeņu biedrība

„Šūpulītis” -

<http://company.lursoft.lv/supulitis/40008006942>

Biedrība „Latvijas daudz bērnu ģimeņu apvienība” -

<http://company.lursoft.lv/latvijas-daudzbernu-gimenu-biedribu-apvieniba/40008003700>

administrēšana, Dienesta administrēto un pašvaldības finansēto sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības kvalitātes novērtēšana, informācijas pieejamības nodrošināšana Rīgas iedzīvotājiem par iespējām saņemt sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību, atkarību profilakse pašvaldību iedzīvotāju vidū savas kompetences ietvaros, pašvaldību iedzīvotāju nodarbinātības jautājumu risināšana, sadarbojoties ar kompetentām valsts un pašvaldību iestādēm.

Audžuģimeņu biedrības

Audžuģimeņu biedrības ir ļoti nozīmīgas ģimeņu politikas veidošanā, tās veicina bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu audzināšanu ģimeniskā vidē, pārstāv audžuģimeņu kopīgās intereses, nodrošina aktīvu bērnu brīvo laiku, apmainās ar informāciju, iestājas par vienlīdzīgu audžuģimeņu atbalstu visā Latvijā:

Latvijas audžuģimeņu biedrība -

<http://www.labiedriba.lv/>

Latvijas profesionālo audžuģimeņu apvienība

„Terēze” - <http://www.krize.lv/profesionalo-audzugimenu-apvieniba-tereze/>

Audžuģimeņu atbalsta biedrība „Muna sātā”

- <https://company.lursoft.lv/latgales-audzugimenu-atbalsta-biedriba-muna-sata/40008136702>

Vidzemes audžuģimeņu atbalsta biedrība

„Pūpolu gaismā” -

<http://company.lursoft.lv/pupolu-gaisma/40008230700>

Aizbildņe, bāreņu atbalsta biedrība „Nākotne bērnam” -

<http://company.lursoft.lv/nakotne->

Audžuģimeņu biedrības var sadarboties ar:

Rīgas sociālajiem dienestiem un dienas centriem

Dienas centros ir iespējams saņemt informāciju par dienas centru darbību un citiem sociālās palīdzības veidiem, saņemt sociālā darbinieka, psihologa un citu speciālistu konsultācijas, saturīgi pavadīt brīvo laiku, kopīgi darboties atbalsta un pašpalīdzības grupās, piedalīties rokdarbu, mākslas un citās radošajās darbnīcās, nūjot, vingrot, dziedāt, dejot, gleznot, noklausīties vieslektoru lekcijas, mācīties strādāt ar datoru, apgūt dažādas valodas, kopīgi svinēt svētkus, kā arī apmeklēt kultūras, sporta pasākumus un kopīgi doties ekskursijās.

Dienas centri bērniem un jauniešiem

Dienas centri bērniem ir pašvaldību struktūrvienības, kas sniedz palīdzību bērniem no sociālā riska ģimenēm, dienas laikā nodrošina iespējas attīstīt viņu spējas, izglītoties un saturīgi pavadīt brīvo laiku. Dienas centri bērniem ir nozīmīgs resurss Atbalsta nodaļām sociālo problēmu risināšanā.

SIA „Bāreņu un invalīdu atbalsts”

labdarības pasākumu organizēšana, materiālās palīdzības sniegšana bērnu patversmēm, invalīdu organizācijām, bāreņiem un invalīdiem, bāreņu un invalīdu izglītības programmu veicināšana, loteriju,

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

[bernam/40008224691](http://www.bernam.lv/40008224691)

Kurzemes reģiona audžuģimeņu biedrība „Estere”

<http://company.lursoft.lv/estere/40008204214>

atrakciju un izložu organizēšana, konsultatīvie pakalpojumi u.c. statūtos paredzētā darbība.

Vecāku biedrības

Vecāku biedrības ir ļoti daudz un ir sastopamas katrā pašvaldībā, tās nodarbojas ar pareizu bērnu audzināšanu un problēmu risināšanu, zīdīšanas veicināšanu un sniedz palīdzību zīdīšanas jautājumos, nodrošina vecāku informatīvo un psiholoģisko atbalstu, sadarbojas ar dažādām organizācijām ģimenes veselības, labklājības un garīguma veicināšanai, veido sieviešu atbalsta grupas. Biedrība „Vecāki izglītības atbalstam” -

<http://www.jekabpilsvecaki.lv/c.php?menu=0&id=add1>

Biedrība „Latvijas vecāku kustība” -

<http://www.latvijasvecaki.lv/>

Biedrība „Vecāku klubiņš ”Kodols”” -

<http://www.salduskodols.lv/>

Biedrība „Vecāku apvienība KKM” -

<http://lv.kkm.lv/>

Biedrība ”Laimīgi bērni un vecāki” -

<http://daugavpils.pilseta24.lv/zinas/48/102918>

Biedrība „Vecāki Jelgavai” -

<http://company.lursoft.lv/vecaki-jelgavai/40008067877>

Biedrība „Vecāki kopā” -

<http://www.vecakikopa.lv/home>

Vecāku biedrības var meklēt sadarbību ar šādām institūcijām:

Konsultatīvie bērnu centri

Centrā strādā speciālistu komanda-logopēds, psihologs, speciālais skolotājs (Montesori skolotājs), fizioterapeits, kura konsultē bērnus ar īpašām vajadzībām, kā arī vecākus un skolotājus speciālās izglītības jautājumos. Galvenais uzdevums ir agrīna attīstības traucējumu diagnostika, to novēršana, bērnu integrācija sabiedrībā, īpašu lomu veicot arī vecākiem.

Portāls *Nepaliec Viens* tiek veidots, lai varētu atspoguļot labas un pozitīvas ziņas par sociāli būtiskām norisēm Latvijā un ārpus tās robežām, - stāstīt par cilvēkiem un cilvēku grupām, kurām nepieciešama kāda palīdzība un par cilvēkiem vai biedrībām, kuras šo palīdzību sagādā; stāstīt par dažādiem konkursiem, pasākumiem un aktivitātēm, kas veicina cilvēka pašapziņas celšanu, radošo talantu meklēšanu un pozitīvu emociju vairošanu. Pieejams: <http://www.nepaliecviens.lv/>
Ģimenes atbalsta centri, ģimenes veselības veicināšanas centri.

Mērķis - psiholoģiskā un psihoterapeitiskā palīdzība krīzes un dažādās ģimenes problēmu situācijās. Organizē nodarbības un lekcijas par veselīgu dzīvesveidu, uzturu, psihoemocionālo veselību, atkarībām u.c. pārsvarā maznodrošinātām, līdzatkarīgām, sociāli nelabvēlīgām ģimenēm. Ir pieejams pašpalīdzības un atbalsta grupas, psiholoģiskā rehabilitācija vardarbībā cietušajiem bērniem.

Invalīdu biedrības

Invalīdu biedrības ir vienas no izplatītākajām biedrībām Latvijā. Katrā pašvaldībā var atrast desmitiem invalīdu biedrības, kas nodrošina

Invalīdu biedrību iespējamie sadarbības partneri [Latvijas neredzīgo biedrības rehabilitācijas centrs](#) piedāvā valsts apmaksātus sociālās rehabilitācijas

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

gan pieaugušo, gan bērnu invalīdu integrēšanos sabiedrībā, palīdz invalīdiem atrast piemērotu darbu, sniedz medicīniska, sociāla un juridiska rakstura konsultācijas, izglīto, informē, rosina invalīdus iesniegt priekšlikumus likumu un normatīvo aktu izstrādē, kas saistīti ar invalīdu sociālo funkcionēšanu un integrēšanos sabiedrībā. Valmieras invalīdu biedrības mājas lapā ir atrodams saraksts ar visiem Latvijas novadiem, kuros ir Latvijas invalīdu biedrības filiāles un to pārstāvjiem -

<http://vibatsperiens.weebly.com/latvijas-inval299du-biedr299bas-fili257les.html>

Invalīdu biedrības „Apeirons” mājas lapā atrodams saraksts ar visām invalīdu biedrībām, kas ir reģistrētas Latvijā –

<http://www.apeirons.lv/new/?page=4&sub=44>

Invalīdu biedrība „Apeirons” -

<http://www.apeirons.lv/new/>

Tālāk saraksts ar dažām invalīdu biedrībām, kas darbojas Rīgā:

Latvijas sieviešu invalīdu asociācija „Aspazija”

- <http://www.aspazija.lv/>

Invalīdu sporta klubs "Optimists" -

<http://company.lursoft.lv/optimists/40008022805>

Latvijas Neredzīgo biedrība -

<http://www.lnbiedriba.lv/>

Latvijas Nedzirdīgo Savienības Rīgas reģionālā biedrība -

http://www.lns.lv/lat/biedribas/rigas_region_ala_biedriba/

pakalpojumus cilvēkiem ar invaliditāti – smagiem redzes traucējumiem.

Invalīdu dienas centrs „Saime”

nodrošina sociālo rehabilitāciju, sociālo aprūpi un medicīnisko rehabilitāciju Tukuma novadā dzīvojošiem invalīdiem.

SIA „Bāreņu un invalīdu atbalsts”

labdarības pasākumu organizēšana, materiālās palīdzības sniegšana bērnu patversmēm, invalīdu organizācijām, bāreņiem un invalīdiem, bāreņu un invalīdu izglītības programmu veicināšana, loteriju, atrakciju un izložu organizēšana, konsultatīvie pakalpojumi u.c. statūtos paredzētā darbība.

Dienas aprūpes centrs personām ar garīgiem traucējumiem

Nodrošina iespēju cilvēkiem ar garīga rakstura problēmām uzturēties centrā un apgūt dažādas prasmes.

Dienas aprūpes centrs personām ar demenci

Dienas laikā sniedz sociālu un psihosociālu atbalstu, īsteno personu ar demenci integrāciju un rehabilitāciju sociālajā vidē, aktualizē sabiedrībā personu ar demenci problēmu risināšanu, kā arī nodrošina personu institucionālai aprūpei alternatīvu aprūpes veidu.

Latvijas Ratiņbasketbola sporta federācija

Mērķi ir sabiedriskā labuma darbība, nodrošināt iespējas cilvēkiem ar kustību traucējumiem Latvijas teritorijā nodarboties ar ratiņbasketbolu, sportu un fiziskām aktivitātēm, veicināt ratiņbasketbola sporta veidu attīstību Latvijā, veicināt cilvēku ar kustību traucējumiem, kuri spēlē ratiņbasketbolu, sportisko izaugsmi Latvijas un starptautiskajā mērogā, kā arī sekmēt paralimpisko ideālu īstenošanu, un darboties saskaņā ar sportiskās vienotības, draudzības un savstarpējās vienlīdzības principiem.

Ārstu un pacientu atbalsta biedrības

Ārstu un slimību biedrības pārstāv dažādāko slimību pacientus un darbiniekus visā Latvijā, aizstāvot to intereses, sniedzot atbalstu, lai slimiem cilvēkiem būtu nodrošināta laba dzīves kvalitāte, informējot par jaunākajām aktualitātēm, informējot sabiedrību, lai palielinātu tās izpratni, veicina ārstēšanu,

Ārstu un slimību biedrības var sadarboties ar:

Diabēta pēdas (Pēdas) aprūpes kabinets

Pacientu izglītošana, ārstnieciskā un profilaktiskā manikīra un pedikīra veikšana.

Mutes veselības kabineti, centri

Konsultatīvā, izglītojošā funkcija. Mutes veselības pamatprincipu popularizēšana, zobu higiēnista

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

profilaksi un veselīgu dzīvesveidu. Portālā neslimo.lv var atrast sarakstu ar visām Latvijas ārstu biedrībām -

http://www.neslimo.lv/client/doc_list_asoc.php

Tālāk uzskaitītas dažas ārstu biedrības, kas darbojas Rīgā:

Baltijas Osteopātu biedrība -

<http://www.osteopats.lv/lv/boa>

Latvijas Diabēta apvienība -

<http://www.diabets.lv/index.php>

Latvijas Osteoporozes pacientu un invalīdu asociācija -

<http://www.osteol.lv/index.php?id=1>

Latvijas Astmas un Alerģijas biedrība -

http://www.astmaalergija.lv/?id_p=&id=50

Onkoloģisko pacientu atbalsta biedrība „Dzīvības koks” -

<http://www.dzivibaskoks.lv/>

Leikēmijas slimnieku atbalsta biedrība -

<http://www.leikemija.lv>

pakalpojumi skolām, bērnudārziem, statistikas pētījumi, izglītojošas un motivējošas lekcijas pedagogiem un ārstniecības personām. Mutes veselības un profilakses veicināšana, izglītošana par mutes un zobu higiēnu, pareizu ēšanu. Izglītojošas kampaņas, pasākumi, bukleti

Astmas kabineti

Elpošanas testu veikšana, pacientu konsultēšana. Informācija par astmu, ārstēšanas iespējām, profilaksi un rehabilitāciju.

Tuberkulozes apmācības kabineti

Pacientu konsultēšana, ārstēšana, apmācība. Organizē grupu nodarbības, sniedz sociālo palīdzību.

Osteoporozes kabineti

Konsultē iedzīvotājus par osteoporozi, tās profilaksi, izmeklēšanas metodēm un ārstēšanas iespējām.

Epilepsijas kabineti

Konsultē epilepsijas slimniekus par slimības profilaksi, ārstēšanu, medikamentiem. Sniedz psiholoģisku atbalstu slimniekiem un tuviniekiem.

Sāpju problēmu kabineti

Sniedz palīdzību hronisko sāpju pacientiem. Sāpju problēmu kabinetā strādā neirologs, neiroķirurgs, reimatologs, ortopēds traumatologs un psihoterapeits.

Tautas sporta biedrības

Tautas sporta biedrības apvieno visdažādākos aktīvās atpūtas un sporta veidus, tās veicina tautas sporta attīstību Latvijā, iesaistot tajā visu sociālo grupu un visu vecumu iedzīvotājus, neatkarīgi no viņu tautības, politiskās vai reliģiskās piederības, veicina vienotas, saliedētas pilsoniskas sabiedrības veidošanos Latvijā caur līdzdalību tautas sporta aktivitātēs, izveido sadarbības sistēmu ar radniecīgajām organizācijām, lai koordinētu un saskaņotu tautas sporta attīstību Latvijā, veicina starptautisku sadarbību ar radniecīgajām organizācijām Eiropā un pasaulē, izglīto sabiedrību par veselīga dzīvesveida nepieciešamību, veicina sabiedrības vispārējā veselības stāvokļa uzlabošanu un slimību profilaksi caur

Latvijas Tautas sporta biedrības var meklēt sadarbību ar:

[Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departaments \(RD IKSD\)](#) izsludina konkursu: „Konkurss par finansiālu atbalstu tautas, bērnu un jauniešu sacensību organizēšanai Rīgas pilsētā” 2015. gadam. Konkursa mērķis - finansiāli atbalstīt tautas sporta, bērnu un jauniešu sacensību organizēšanai Rīgā, lai sekmētu fizisku aktivitāšu norisi pilsētā un iesaistītu rīdziniekus sporta nodarbībām un veselīgā brīvā laika pavadīšanā.

Latvijas Paralimpiskā komiteja

Latvijas Paralimpiskā komitejas mērķis ir veicināt invalīdu sporta veidu attīstību valstī, tādejādi sekmējot cilvēku ar invaliditāti fizisku, garīgu un psiholoģisku rehabilitāciju, kā arī pilnvērtīgu iekļaušanos sabiedriskajā dzīvē.

[Latvijas Republikas profesionālās izglītības sporta](#)

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

līdzdalību tautas sporta aktivitātēs, rīko un atbalsta sporta pasākumu organizēšanu. Zemāk saraksts ar dažām ar sportu saistītām NVO:

Biedrība „Latvijas Tautas sporta asociācija” - <http://sportsvisiem.lv/>

Biedrība „Tautas sporta bāze” - <http://company.lursoft.lv/tautas-sporta-baze/40008172741>

Biedrība „Par stipru Latviju” - <http://parstipru.lv/>

Biedrība „Par sportisku sabiedrību” - <http://pss.lv/lv/>

Biedrība „Sporta klubs ”Bauskas zemgaļi”” - <http://company.lursoft.lv/sporta-klubs-bauskas-zemgali/40008035547>

Biedrība „Sporta draugu līga” - <http://company.lursoft.lv/sporta-draugu-liga/40008139766>

Biedrība „Sporta klubs ”Koknese”” - <http://company.lursoft.lv/koknese/40008032574>

Biedrība „Latvijas augstskolu sporta savienība” - <http://www.studentusports.lv/>

Biedrība „Latvijas sporta federāciju padome” - <http://www.lsfp.lv/>

Biedrība „Latvijas komandu sporta spēļu asociācija” - <http://www.lkssa.lv/lv/par-mums>

Biedrība „Latvijas sporta veterānu savienība” - <http://www.lsvs.lv/>

Biedrība „Latvijas ielu vingrošanas sporta biedrība” - <http://ieluvingrosana.lv/site/>

klubs „AMI”

IZM un Rīgas Pārdaugavas profesionālās vidusskolas Profesionālās izglītības sporta metodiskais centrs sadarbojas ar sporta klubu „AMI” sporta spēļu organizēšanā IZM padotībā esošajām profesionālās izglītības iestādēm.

Latvijas Nacionālā sporta padome ir sabiedriska konsultatīva institūcija, kas piedalās valsts sporta politikas izstrādē, veicina sporta attīstību un sadarbību sporta jomā, kā arī lēmumu pieņemšanu ar sportu saistītajos jautājumos.

Jaunatnes sporta padome ir konsultatīva un koordinējoša koleģiāla institūcija, kas izveidota ar mērķi piedalīties jaunatnes sporta politikas izstrādē, sekmēt jaunatnes sporta attīstību, sporta izglītības pilnveidi un sadarbību jaunatnes sporta jomā.

Senjoru biedrības

Senjoru biedrības, tāpat kā citas iepriekšminētās, ir sastopamas katrā pašvaldībā un rosina iedzīvotāju līdzdalību, sabiedrība integrēšanos, piedalīties valsts sociālās politikas veidošanā, sekmēt pensionāru, vecu vientuļu cilvēku materiālā

Senjoru biedrības var sadarboties ar:

Latvijas kopienu iniciatīvu fonds

Latvijas Kopienu iniciatīvu fonda misija ir palīdzēt nevalstiskajām organizācijām risināt jautājumus sociālajā, veselības aprūpes un izglītības jomā. Mēs to darām finansiāli atbalstot un konsultējot nevalstiskās organizācijas, kā arī veicinot kopienu

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

stāvokļa uzlabošanu, sociālo, medicīnisko un aprūpes pakalpojumu pieejamību, sniegt praktisku palīdzību pašvaldību sociālajiem dienestiem vecu, vientuļu, slimu cilvēku aprūpē, organizē veco ļaužu sabiedriskos, kultūras, izglītības un atpūtas pasākumus. Biedrības „Rīgas pensionāru savienība” mājas lapā <http://www.senioriem.lv/esam-kopa/> atrodams garš saraksts ar senjoru biedrībām visā Latvijā. Zemāk uzskaitītas dažas no tām:

Senjoru biedrība „Atbalss” - <http://www.mazsalaca.lv/lv/biedribas/senioru-biedriba/zinas-par-biedribu>

Senjoru biedrība „Rasa” - <http://www.biedribarasa.lv/>

Senjoru sporta biedrība „Jūrmala” - <http://senioru-sporta-biedriba-jurmala.infolapa.balticexport.com/>

Kuldīgas pilsētas pensionāru apvienība „Rumbiņa” – <http://kuldiga.pilseta24.lv/katalogs/info/rumbina-kuldigas-pilsetas-pensionaru-apvieniba-154893>

Biedrība „Cerību krāsa” - <http://www.nica.lv/sabiedriba/sabiedriskas-organizācijas/biedriba-ceribu-krasa/>

Biedrība „Rīgas sporta veterānu klubs” - <http://www.senioriem.lv/esam-kopa/biedriba-rigas-sporta-veteranu-klubs/>

Talsu pensionāru biedrība - <http://kurzemesno.lv/index.php/talsu-pensionaru-biedriba>

Senjoru biedrība „Paeglis” - <http://carnikava.lv/sabiedriba/2013-06-06-08-14-34/paeglis>

Biedrība „Alojas senjori,” - <http://www.aloja.lv/sabiedriba/organizācijas/>

iniciatīvu rašanos Latvijā.

Senjoru lauku tūrisms

Projekta mērķis ir popularizēt un attīstīt lauku tūrisma piedāvājumu senjoriem. Projekta partneri plāno radīt vairākus soļus, lai attīstītu viesmīlības tūrisma pakalpojumus senjoriem, kā arī izveidot vadlīnijas lauku tūrisma uzņēmējiem, kuri uzņem savās saimniecībās senjorus - tūristus.

Labās prakses piemērs-Biedrība “Latvijas Tautas sporta asociācija”

Biedrība “Latvijas Tautas sporta asociācija” (LTSA) ir mūsdienīga, sabiedriska organizācija tautas sportam un tautas veselībai. LTSA dibināta 1991. gada 20.jūnijā. LTSA galvenie mērķi ir radīt nepieciešamos apstākļus tautas sporta attīstībai Latvijā un rast iespējas katram iedzīvotājam nodarboties ar fiziskām aktivitātēm, jo regulāras fiziskās aktivitātes ir efektīvākais un ekonomiskākais dažādu slimību profilakses veids. LTSA regulāri organizē sporta pasākumus tā, lai tie būtu pieejami ikvienam, sniegtu dalībniekiem gandarījumu un pozitīvas emocijas, kā arī veicinātu izpratni par fizisko aktivitāšu nepieciešamību ikdienas dzīvē. LTSA mērķis ir veicināt vienotas, visiem pieņemamas tautas sporta attīstības un koordinācijas sistēmas izveidošanu valstī. Tautas sports norūda pretikdienas nastu, dod atslodzi apstākļiem, kas ietekmē cilvēka psihi un ir svarīgs priekšnoteikums veselības profilaksei. Darbs, sadzīve un atpūta ir trīs savā starpā cieši saistītas dzīves sastāvdaļas.²⁹

LTSA organizē slimību profilaksi un veselību veicinošus tautas sporta pasākumus, kuros galvenie dalībnieki ir Latvijas iedzīvotāji, kas nenodarbojas ar profesionālo sportu (Latvijas reģionālos Ģimeņu Sporta festivālus, ikgadējos Ziemas čempionātus dažādos sporta veidos, masu nūjošanas pasākumus un apmācības, seminārus, dažādus čempionātus, sacensības u.c.). LTSA dod iespēju neprofesionāliem sportistiem piedalīties pasaules čempionātos dažādos sporta veidos, Eiropas strādājošo sporta spēlēs un dažādos turnīros.³⁰

LTSA organizē un aicina piedalīties:

Nūjošanas gidu un instruktoru apmācības semināros

LTSA piedāvā apgūt nūjošanas nodarbību vadīšanas prasmes un kļūt par nūjošanas instruktoru. Apmācības semināri tiek organizēti vairākas reizes gadā.

Nūjošanas masu pasākumos

Bezmaksas Nūjošanas pasākumi tiek organizēti dažādās vietās visā Latvijā un tajos LTSA sertificētu instruktoru vadībā notiek nūjošanas pamatapmācība.

Latvijas Ģimeņu Sporta festivālos

Bezmaksas aktīvās atpūtas pasākumi visai ģimenei – festivāla ietvaros visai ģimenei kopā ir iespēja piedalīties dažādās spēlēs, stafetēs, rotaļās un citās aktivitātēs, kas vērstas uz dažādu cilvēka īpašību attīstību un izglītošanu par veselīgu dzīvesveidu.

LTSA Ziemas čempionātos un kausa izcīņās

dažādos sporta veidos - volejbolā, basketbolā un futbolā vairākās grupās. Tajos var piedalīties dažādu organizāciju, uzņēmumu un pašvaldību izveidotas komandas. Čempionāti notiek katru ziemas sezonu no oktobra līdz aprīlim.

LTSA čempionātos pludmales volejbolā

Čempionāts notiek katru vasaras sezonu, vairākos posmos. Iespēja piedalīties dažādās vecuma grupās, gan vīriešu, gan sieviešu, gan jauktajām komandām.

LTSA sacensības vispārējā fiziskajā sagatavotībā

Sacensības notiek vairākas reizes gadā. Dalībniekiem ir iespēja pārbaudīt spēkus un sacensties dažādās disciplīnās kā, piemēram, svaru stieņa spiešanā guļus, atspoles skrējienā, pievilksnās pie stieņa, vēderpreses vingrinājumi, u.c. Sacensību dalībniekiem tiek nodrošināta iespēja apgūt precīzu šo disciplīnu tehniku kvalificētu instruktoru vadībā.

LTSA Izglītojošie veselības veicināšanas pasākumi

- 1) Lekcijas par fizisko aktivitāšu nozīmi un slimību profilaksi visa mūža garumā
- 2) Uztura un ēšanas paradumu ietekmi uz veselību.
- 3) Praktisko nodarbību ietvaros piedāvājam apgūt: nūjošanu – veselīga dzīves veida sastāvdaļu, veselības vingrošanu, cigun nodarbības, fiziskās nodarbības ārā.³¹

NVO un pašvaldības sadarbība

Galvenais nevalstisko organizāciju darbības princips ir izvērst aktivitātes un veicināt pašorganizēšanos, lai uzsāktu izmaiņas savas mērķa grupas vai arī plašākas sabiedrības uzskatos un rīcībā. Lai to panāktu, nepieciešams atbalsts, ko var sniegt gan biedrību un nodibinājumu biedri, gan sadarbības partneri, bet lielāko atbalstu var sniegt pašvaldības un valsts iestādes veidojot savstarpēju sadarbību. NVO interesēs ir aizstāvēt savas mērķgrupas vajadzības, atbalstīt to, informēt par pašvaldībā izmantojamiem pakalpojumiem, izglītojot iedzīvotājus organizējot kursus un seminārus vai kā citādi atbalstos.

NVO sektoru Latvijā ir izvirzīti pieci galvenie NVO darbības mērķi:

1. veikt aktivitātes, ko cits neviens (pašvaldības un valsts institūcijas) nedara vai dara nepilnā apjomā, lai uzlabotu mērķa grupas dzīves kvalitāti;
2. informēt iedzīvotājus par dažādām aktivitātēm, kas notiek konkrētā nozarē vai arī kas ir būtiskas noteiktajai mērķa grupai;
3. motivēt un izglīt iedzīvotājus, dodot iespēju uzlabot zināšanas un prasmes, kuras nepieciešamas darba tirgū, organizācijas darba pilnveidošanai vai personīgai izaugsmei;
4. piedāvāt bezmaksas preces un pakalpojumus tām iedzīvotāju grupām, kuras ir pakļautas nabadzības riskam vai kurām ir būtiski ierobežojumi (piemēram, speciālās pārtikas piegāde smagi slimiem bērniem);
5. organizēt izklaidējošus pasākumus dažādām iedzīvotāju grupām³²

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Kā viens no faktoriem veiksmīgas organizācijas pastāvēšanai tiek minēta pašvaldību un valsts attieksme pret NVO darbību un tās nepieciešamību.

Latvijā ir 17550 biedrību un nodibinājumu³³

Pēdējo piecu gadu laikā nevalstisko organizāciju sektorā vērojama izteiktāka savstarpējā sadarbība, kā arī sadarbība ar citām iesaistītajām pusēm dažādu jautājumu risināšanā. Organizācijas sadarbojas ar citām biedrībām un nodibinājumiem, veidojot sadarbības platformas, ar komersantiem, publiskās pārvaldes iestādēm, izglītības iestādēm un medijiem.

Latvijas publiskajai pārvaldei (ministrijām, iestādēm, pašvaldībām, kapitālsabiedrībām) ir iespējas un tiesības finansēt un citādi atbalstīt nevalstisko sektoru. Varētu rasties jautājums, kāpēc valstij būtu jāatbalsta nevalstiskās organizācijas, ja normatīvais regulējums to neuzliek par pienākumu. Raugoties no finansēšanas politikas viedokļa, pastāv principiāla atšķirība starp valsts sniegtajiem pakalpojumiem, kurus nodrošināt ir valsts juridiskais pienākums, un tiem pakalpojumiem, kuri valstij nav jāsniedz, bet kuri nodrošina labumu sabiedrībai. Šāda veida pakalpojumus valstij var sniegt tieši NVO.³¹

Pašvaldības ir ļoti ieinteresētas NVO attīstībā un darbībā, jo tieši vietējie iedzīvotāji un organizācijas visefektīvāk var izzināt lokālās sabiedrības vajadzības un rast tām risinājumu. Lai varētu risināt un īstenot vietējai sabiedrībai saistošos jautājumus, nevalstiskajām organizācijām ir nepieciešami finanšu līdzekļi, tāpēc svarīgi ir apzināties, kā pašvaldība var atbalstīt nevalstisko sektoru. Vēl viens ļoti svarīgs faktors ir tas, vai pašvaldību darbības plānā ietilpst atbalstīt nevalstisko sektoru. Lielākajām pašvaldībām tā ir neatņemama sastāvdaļa, bet mazākām tas var plānos arī neietilpt, arī tādēļ, ka, iespējams, pašvaldībā nav neviena nodibinājuma vai biedrības.³⁴

Viens no veidiem, kā pašvaldības var atbalstīt nevalstisko sektoru, ir organizēt dažādus projektu konkursus. Projektu konkursu organizēšana ir viens no populārākajiem un caurskatāmākajiem veidiem, kā pašvaldība var atbalstīt nevalstiskās organizācijas. Šādu konkursu izsludināšanai var būt dažādi mērķi, piemēram, atbalstīt nevalstiskās organizācijas vispār, stiprināt to kapacitāti, atbalstīt jaunās nevalstiskās organizācijas, atbalstīt tās nevalstiskās organizācijas, kuru mērķis ir risināt jautājumus, kas ietilpst pašvaldības uzdevumu lokā (izglītība, kultūra, sociālā joma utt.), interešu aizstāvība nevalstiskajām organizācijām utt.³⁵

Latvijas pilsoniskās alianses pētījumā par pašvaldību un NVO sadarbību Rīgas reģionā ir aprakstīts pašvaldības sniegtais atbalsts nevalstiskajām organizācijām.

Pašvaldības ieguvums no biedrību izvērstajām aktivitātēm:

- iedzīvotāji papildina zināšanas un apgūst prasmes, ko izmantot profesionālajā jomā, tādējādi rodot tām pielietojumu un radot vērtību, kas paliek pašvaldībā – biedrību

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

- organizētas neformālās izglītības aktivitātes;
- iedzīvotāju sociālais kapitāls un drošumspēja ir attīstīta, jo biedrības piedāvā iedzīvotājiem iespējas atrast piemērotas brīvā laika pavadīšanas aktivitātes, kas ļauj indivīdiem apzināt pieejamos resursus un iegūt zināšanas un prasmes. Tādējādi pašvaldība var samazināt izdevumus negatīvo sociālo izpausmju (huligānisms, žūpība, zagšana u.c.) likvidēšanai un tos pārvirzīt citām aktivitātēm;
- jaunieši pavada laiku lietderīgi, attīstot savas prasmes;
- vide ir sakopta (biedrību organizētas rudens un pavasara talkas, sabiedrības izglītošana par videi draudzīgu dzīvesveidu).

Latvijā ir izplatīti šādi pašvaldību sniegtie atbalsta veidi nevalstisko organizāciju darbībai:

1. bezmaksas pašvaldību telpu nodrošinājums pasākumiem;
2. bezmaksas pašvaldību telpu piešķiršana organizācijas pastāvīgai darbībai (piemēram, biedrībām, kas darbojas veselības un sociālajā jomā);
3. publiski projektu konkursi, kur NVO var gūt atbalstu aktivitāšu īstenošanai;
4. dotācijas noteiktām organizācijām bez publiska konkursa;
5. pašvaldības mantas dāvināšana;
6. nekustamā īpašuma nodokļa atlaides piemērošanu biedrību telpām;
7. NVO konsultācijas ar pašvaldību darbiniekiem grāmatvedības un juridiskajos jautājumos;
8. pašvaldības mājas lapas vietnē ir ievietota informācija par biedrību un nodibinājumu darbību pilsētas vai novada teritorijā.

Pieejams:

http://nvo.lv/site/uploads/vecie_faili/Pasvaldibu_NVO_sadarbiba_Rigas_regiona_2009.pdf

Nepieciešamie faktori biedrību un nodibinājumu veiksmīgai sadarbībai ar pašvaldību

Nevalstiskām organizācijām nepieciešams:

- Motivācija iesaistīties lēmumu pieņemšanas procesā;
- Vēlme sadarboties;
- Izpratne par pašvaldības darbības virzieniem;
- Proaktīva darbība;
- Atgriezeniskās saites nodrošinājums ar pašvaldību.

Pašvaldībām nepieciešams:

- Cieņa pret organizāciju neatkarību;
- Vēlme sadarboties;
- Izpratne par NVO darbības misiju;
- Proaktīva un iesaistoša darbība;
- Savlaicīga informācijas sniegšana par plānotajām izmaiņām tiesību aktu regulācijā, aktualitātēs, kas skar NVO sektoru.³⁶

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Iepriekš minētie labās prakses piemēri par Jūrmalu un Liepāju ļoti labi atspoguļo pašvaldību un nevalstisko organizāciju savstarpējo sadarbību un atbalstu. Jūrmalas gadījumā ir izveidota atsevišķa iestāde, sabiedrības padome, kas veiksmīgi komunicē ar vietējiem iedzīvotājiem, tādā veidā uzzinot to vajadzības un vēlmes, kādas atbalsta funkcijas ir nepieciešams veikt, kas jāuzlabo, lai iedzīvotājiem būtu pilnvērtīga un harmoniska dzīve pilsētā. Šajā gadījumā sadarbība ar nevalstisko sektoru nav tik izteikta, jo Jūrmalas pašvaldība ir finansiāli stabila un var atļauties veidot jaunas pašvaldību institūcijas, kas rūpējas par sabiedrību.

Savukārt Liepāja ir spilgts piemērs tam, kā pašvaldība veiksmīgi atbalsta un veicina darboties nevalstisko sektoru, organizējot plašus projektu konkursus, kuriem organizācijas var pieteikties un izrādīt savas iniciatīvas, piemēram, Liepājas veselības mēnesis top galvenokārt ar nevalstiskā sektora atbalstu. NVO sagatavo plašu ideju klāstu un tad paši arī tās realizē, organizējot pasākumus, izglītojošas akcijas un citas aktivitātes vietējo iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanā.

Kā, iespējams, pašu spilgtāko piemēru nevalstiskā sektora un pašvaldības savstarpējā sadarbībā jāmin Latvijas Tautas sporta asociāciju. Jau vairāk kā divdesmit gadus LTSA veiksmīgi darbojas Rīgas pašvaldībā un rīko ievērojama mēroga sportiskus pasākumus visā Latvijā.

Pasaules Veselības organizācija

Pasaules Veselības organizācija (World Health Organization (WHO)) ir Apvienoto Nāciju Organizācijas specializēta aģentūra, dibināta 1948.gadā, un tai ir vadošā un koordinējošā loma veselības jomā pasaulē.³⁷

Viena no galvenajām Pasaules Veselības organizācijas (PVO) Konstitūcijā noteiktajām funkcijām ir nodrošināt dalībvalstis ar objektīvu, uzticamu informāciju un ekspertīzi sabiedrības veselības jautājumos.³⁸

PVO mērķis, atbilstoši tās Konstitūcijai, ir pēc iespējas labākas veselības sasniegšana ikvienam pasaules iedzīvotājam. PVO Konstitūcija definē veselību kā fizisku, garīgu un sociālu labklājību, nevis tikai kā slimības vai invaliditātes trūkumu.

PVO augstākā lēmēj institūcija ir Pasaules Veselības Asambleja. PVO Asamblejas sesijas ik gadu tiek sasaukta maijā Ženēvā, kurā piedalās amatpersonas no 193 pasaules valstīm, tostarp Latvijas. Tās galvenā funkcija ir noteikt organizācijas politiku. PVO Asambleja uzrauga organizācijas finanšu politiku, izskata un apstiprina izstrādātos budžeta programmas projektus, izvērtē PVO Izpildvaldes (Executive board) iesniegtos ziņojumus.

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

PVO Izpildvalde darbojas Pasaules veselības Asamblejas starplaikos un tiek sasaukta parasti janvārī, kad Izpildvalde vienojas par Asamblejas darba kārtību un otra īsāka sanāksme notiek maijā kā atskats uz Asamblejā pieņemtajiem lēmumiem un rezolūcijām. Izpildvalde sastāv no 34 atbilstoši kvalificētiem ekspertiem, kas ir ievēlēti uz trim gadiem, un tās galvenās funkcijas ir realizēt Veselības Asamblejas pieņemtus lēmumus un rīcībpolitikas kursus, sniegt tai rekomendācijas un veicināt tās darbu.

PVO ģenerāldirektoru uz piecu gadu termiņu ievēl PVO Veselības Asambleja. Šobrīd esošās PVO ģenerāldirektore Dr. Margaretas Čanas (Margaret Chan) otrais pilnvaru termiņš beigsies 2017.gada 30.jūnijā.³⁹

Latvija Pasaules Veselības organizācijā

Latvija kā pastāvīga dalībvalsts Pasaules Veselības organizācijas sastāvā iekļauta 1991.gadā. Gadu vēlāk Latvijā tika atvērta PVO pārstāvniecība, kas kalpo kā tiešā saite starp Latviju, PVO Eiropas Reģionālo biroju Kopenhāgenā, PVO Galveno mītņi Ženēvā un citām PVO institūcijām. PVO Latvijas pārstāvniecību kopš 1995.gada vada Dr. Aiga Rūrāne.

PVO Eiropas Reģions ir viens no sešiem PVO reģionāliem birojiem pasaulē. PVO Eiropas Reģionā ir 53 valstis. PVO Eiropas Reģionālā biroja mērķis ir sniegt atbalstu dalībvalstīm nacionālās politikas un sabiedrības veselības programmu attīstībā, kā arī paredzēt un ierobežot draudus sabiedrības veselībai.

Svarīgākie PVO Eiropas Reģionālā biroja darbības principi ir:

- mazināt nevienlīdzību, veicinot universālu pieeju veselības sistēmai;
- uzlabot veselības sistēmas kvalitāti tā, lai, neskatoties uz ierobežotiem resursiem, tās lietotājam tiktu nodrošināta laba pakalpojumu kvalitāte;
- veicināt pacientu tiesību aizsardzību;
- nodrošināt ētisko un sociālo principu ievērošanu veselības aprūpē, mērķtiecīgi izmantojot cilvēku un kapitāla resursus.⁴⁰

PVO Eiropas Reģionālā biroja vadītāja ir Suzanna Jakab (Zsuzsanna Jakab), kas šos pienākumus sāka pildīt no 2010.gada 1.februāra.

PVO Eiropas Reģionālā biroja un Latvijas sadarbība ir balstīta uz 1995.gada līgumu starp PVO Eiropas Reģionālo biroju un LR Veselības ministriju par tehniskā atbalsta sniegšanu Latvijai būtiskos sabiedrības veselības jautājumos.

PVO galvenie sadarbības partneri ir sabiedrības veselības politikas veidotāji, kā arī profesionālās un nevalstiskās organizācijas.⁴¹

Ar PVO saistītās institūcijas Latvijā:

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

PVO Depozitārija bibliotēka darbu Latvijā uzsāka 1998.gadā kā PVO Informācijas un dokumentācijas centrs, bet 2004.gadā ieguva jaunu statusu - Depozitārija bibliotēka. Atrodas Rīgas Stradiņa Universitātes bibliotēkā. Ikvienam interesentam bibliotēkā ir pieejama plaša speciālā literatūra par norisēm sabiedrības veselības jomā citviet pasaulē.

PVO sadarbības centrs multirezistentās tuberkulozes (MDR-TB) pētniecībai: tika atvērta 2004.gadā rudenī Latvijas Tuberkulozes un plaušu slimību valsts centrā (tagad centrs atrodas Latvijas Infektoloģijas centra sastāvā). Centra misija ir apmācīt medicīnas personālu no augstas saslimstības valstīm un palīdzēt īstenot DOTS Plus programmu MDR-TB ārstēšanā, izmantojot PVO rekomendācijas.⁴²

Pasaules Veselības organizācijas Veselīgo pilsētu programma

Pasaules Veselības organizācijas Veselīgo pilsētu kustība ir uzsākta 1986.gadā. Šobrīd vairāk nekā 1000 pilsētas visā pasaulē ir iesaistījušās Veselīgo pilsētu tīklā, visos Pasaules Veselības organizācijas reģionos. PVO Eiropas veselīgo pilsētu tīkls ietver ap 90 pilsētām no 30 valstīm, savukārt vairāk kā 1400 pilsētu ir apvienojušās valstu nacionālajos Veselīgo pilsētu tīklos.⁴⁷

Pasaules Veselības organizācijas (PVO) Veselīgo pilsētu programma (*Healthy Cities*) ir pirmā programma, kur PVO sadarbojas tieši ar vietējām autoritātēm vietēja līmeņa veselības veicināšanas jautājumu risināšanai. Saskaņā ar Veselīgo pilsētu programmu, katra dalībvalsts arī var veidot savu Nacionālo Veselīgo pilsētu vai pašvaldību tīklu, lai koordinētu Veselīgo pilsētu darbību nacionālajā līmenī, sniegtu metodoloģisku atbalstu, palīdzētu ar veselību veicinošu programmu un darba plānu izstrādi, organizētu regulāras kontaktpersonu tikšanās un apmācības.

Veselīgo pilsētu programma koncentrējas uz veselības iekļaušanu politisko un sociālo jautājumu darba kārtībā, kā arī uz sabiedrības veselības stiprināšanu lokālā līmenī. Tā uzsver vienlīdzību veselības jautājumos, vietējo pārvaldes līdzdarbību, solidaritāti, starpsektoru sadarbību un nepieciešamību pēc darbībām, kas vērstas uz veselību nelabvēlīgi ietekmējošo faktoru novēršanu.

Veselīga pilsēta ir tāda, kas pastāvīgi rada un uzlabo fizisko un sociālo vidi, kura paplašina tos kopienas resursus, kas ļauj vietējiem iedzīvotājiem savstarpēji atbalstīt vienu otru, pildot visas dzīves funkcijas un attīstot viņu maksimālo potenciālu.⁴⁸

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Labās prakses piemērs- Jūrmala

Jūrmala ir pirmā Latvijas pilsēta, kurai 2005. gadā piešķīra "Veselīgas pilsētas" statusu. Izvērtējot pašvaldības veikumu aizvadītajos gados, PVO atzina, ka "Veselīgas pilsētas" statuss Jūrmalai ir saglabājams, tāpēc 2011. gada 2. martā piešķirts jauns diploms uz nākamajiem pieciem gadiem. Jūrmalai ir saglabājams, tāpēc 2011. Gada 2. martā piešķirts jauns diploms uz nākamajiem pieciem gadiem.

Konkursa „Eiropas Gada pašvaldība 2013” komisija augstu novērtējusi Jūrmalas pilsētas domes paveikto veselīga dzīvesveida veicināšanā un veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības nodrošināšanā visiem iedzīvotājiem. Jūrmala šajā konkursā ieguvusi balvu nominācijā „Pašvaldība veselībai”.

„Pašvaldība mērķtiecīgi strādā, lai nodrošinātu visiem pieejamas iespējas dzīvot veselīgi un sportot, būt fiziski aktīviem. Ar katru gadu arvien vairāk līdzekļu budžetā atvēlam visiem pilsētas iedzīvotājiem pieejamas infrastruktūras un pilsētvides attīstīšanai, kā arī dažādiem veselības veicināšanas un profilakses pasākumiem savu iedzīvotāju labā. Pašvaldībā ir izstrādāts veselības veicināšanas plāns Jūrmalas pilsētai 2013.-2020. gadam, un tas nozīmē, ka turpināsim mērķtiecīgu darbu šajā virzienā, lai saviem iedzīvotājiem nodrošinātu arvien augstākudzīves kvalitāti,” uzsver Jūrmalas pilsētas domes priekšsēdētājs G.Truksnis.⁴⁹

Labklājības pārvaldes budžetā katru gadu tiek atvēlēti finansu līdzekļi veselību veicinošu projektu realizācijai, kas tiek attīstīti piesaistot dažādas nevalstiskās organizācijas.

Jūrmalas pilsētā darbojas Jūrmalas pilsētas domes saistošie noteikumi Nr.67 „Par veselību veicinošiem pakalpojumiem Jūrmalas pašvaldībā”, kas īsteno veselību veicinošas aktivitātes Jūrmalā. Lai veicinātu Jūrmalas senioru veselību pilsēta piedāvā bezmaksas ergoterapeita, fizioterapeita, zobu protezēšanas pakalpojumus un veselību veicinošu pasākumu kompleksu senioriem. Visiem Jūrmalas iedzīvotājiem ir pieejama bezmaksas vingrošana ūdenī un pilsēta saviem bērniem nodrošina bezmaksas ortodontijas pakalpojumus.

Par cik Jūrmalas pilsētā plešas 32 km garumā pludmale, tiek vērsta pastiprināta uzmanība uz pludmales labiekārtošanu, kur Jūrmalas pilsēta aktīvi strādā, lai tā kļūtu pievilcīga visiem, tādēļ pašlaik trīs pludmales Jūrmalas pilsētā ir aprīkotas ar ģērbtuvēm, dušu un tualeti, kuras paredzētas cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. Pieejami divi tandēmriteņi un bumbas ar skaņas signālu cilvēkiem ar redzes traucējumiem. 2014. gadā divās pludmalēs ir pieejami peldrati un nodrošināti asistenta pakalpojumi.

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Veselības veicināšanas nolūkā Labklājības pārvalde cieši sadarbojas ar JPD sporta nodaļu, kas organizē tautas sporta pasākumus, attīsta senioru sportu, izglītības nodaļu, pilsētplānošanas nodaļu.

Jūrmalas pilsētas domes Labklājības pārvaldes galvenie izvirzītie uzdevumi:

- sniegt pašvaldības iedzīvotājiem profesionālus sociālā darba pakalpojumus un atbalstu, izmantojot sociālā darba metodes;
- organizēt sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu, pamatojoties uz personu vajadzību un resursu profesionālu novērtēšanu;
- apzināt pašvaldības iedzīvotāju vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem un sociālās palīdzības, analizē un prognozē nepieciešamo sociālo pakalpojumu veidus un sociālās palīdzības apjomu, kā arī pērk iedzīvotāju vajadzībām atbilstošos pakalpojumus;
- organizēt dienas aprūpes centra bērniem darbību, radot drošu vidi bērniem no sociāli mazaizsargātām ģimenēm un sniedz bērniem profesionālu atbalstu problēmu risināšanā;
- sekmēt dažādu iedzīvotāju grupu ar kopīgām vērtībām, interesēm, vajadzībām apvienošanos, sniedzot iespēju apmainīties ar domām, viedokļiem, pieredzi, lai sniegtu ieguldījumu iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanā un palīdzētu iekļauties sabiedrībā;
- nodrošināt informācijas pieejamību par sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanas kārtību, apjomiem un iespējām, veselības aprūpes pieejamību un veselības veicināšanas iespējām;
- sekmēt veselības aprūpes pieejamību un nodrošina veselību veicinošo pasākumu norisi pašvaldības iedzīvotājiem;
- koordinēt un veic nepilngadīgo noziedzības profilakses darbu pašvaldībā;
- veicināt vides pieejamību cilvēkiem ar funkcionālajiem traucējumiem;
- veicināt atkarību profilakses darbu pašvaldībā.⁵⁰

Lai rūpētos par jūrmalnieku un pilsētas viesu veselību, Jūrmalas pilsēta aizsāka jaunu tradīciju – Veselības nedēļu! Tās laikā notika daudz dažādu pasākumu, kuru ietvaros ikviens bez maksas varēja saņemt gan kvalificētu speciālistu padomus, gan iepazīties un

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

izmēģināt kūrortārstniecības un veselības aprūpes pakalpojumus, gan arī iesaistīties dažādās veselīga un aktīva dzīvesveida nodarbībās. Jūrmala ir pirmā pilsēta Latvijā, kurai Pasaules Veselības organizācija ir piešķirusi Veselīgas pilsētas statusu. Veselīga dzīvesveida veicināšana un veselības saglabāšana ir viena no būtiskākajām Jūrmalas pilsētas domes prioritātēm⁵¹.

2014. gada jūnijā Jūrmalā norisinājās pirmā veselības nedēļa un to organizēja Jūrmalas pilsētas domes Labklājības pārvalde.

Jūrmalas veselības nedēļa aizsākās ar atvērto durvju dienu Jūrmalas pilsētas domes Labklājības pārvaldes Dienas aprūpes centrā bērniem ar funkcionāliem traucējumiem ar iespēju iepazīties ar centra piedāvātajiem pakalpojumiem. Bija iespējams saņemt atlaižu kuponus dažādām procedūrām un „Sanare KRC Jaunķemeri” poliklīnikas maksas pakalpojumiem. Iespēja saņemt 20% atlaidi ārstu speciālistu konsultācijai; izmeklējumiem (ehokardiogrāfija, veloergometrija, podometrija, rentgenoloģiskie izmeklējumi), reitterapijas nodarbībai. Varēja iziet bezmaksas ārstnieciskā minerālūdens kursu, saņemt rehabilitologa konsultāciju, stomatologa konsultāciju un fizioterapijas nodarbības sanatorijā „Belorusija”. Neurožu klīnika „Dzintari” piedāvāja iespēju bez maksas apmeklēt dažādas terapeitiskās grupu nodarbības: mākslas, mūzikas, deju un kustību terapija, audio-vizuālās relaksācijas nodarbības, autogēnais treniņš. Norisinājās arī atvērto durvju diena Sociālās integrācijas valsts aģentūrā. Speciālisti sniedza konsultācijas par valsts apmaksātiem sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem un pieteikšanās kārtību personām ar funkcionāliem traucējumiem, politiski represētām personām, nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem un Černobiļas AES avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem un cietušajiem. Daudzas lekcijas par uztura izvēli ikdienā, par ikdienas higiēnu un izmantot daudzus citus pakalpojumus saistītus ar veselības uzlabošanu un veselības stāvokļa noteikšanu.⁵²

Šis ir labs piemērs, kā pašvaldības iedzīvotājus ieinteresēt uzzināt daudz ko jaunu par savu ķermeni un tā veselību, izmēģināt daudz dažādas neikdienišķas terapijas un uzklaust prasmīgus cilvēkus veselības uzlabošanas jomā. Droši vien, ka jebkurš rīdzenieks vēlētos apmeklēt šāda veida veselības nedēļu. Kā nozīmīgākie notikumi Jūrmalas pilsētas pašvaldībā

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

pēdējā gada laikā ir atvērti grupu dzīvokļi personām ar garīga rakstura traucējumiem. Veiksmīgi ieviesti veselību veicinoši pakalpojumi Jūrmalā, kuri darbojas uz Jūrmalas pilsētas normatīvo aktu bāzes. Tas atspoguļo Jūrmalas pilsētas domes nostāju veselību veicinošos jautājumos, uzstādot veselību kā prioritāti dienas kārtībā. Izieta resertifikācijas fāze dalībai PVO Veselīgo pilsētu kustībā, apliecinājums, ka pašvaldība strādā pareizā virzienā. Ir nodrošinātas bezmaksas brīvpusdienas visiem skolēniem un bērnudārzu audzēkņiem.

Tematiskās veselības dienas pasaulē

Visa kalendārā gada garumā gan Pasaules Veselības organizācija, kā arī citas starptautiskas apvienības, kas par savas darbības mērķi izvirzījušas sabiedrības uzmanības pievēršanu un cīņu ar dažādām veselības problēmām, ir noteikušas noteiktas dienas, kurās konkrētie jautājumi pasaulē tiek īpaši akcentēti, tādējādi gūstot plašāku sabiedrības ievēribu. Šo dienu ietvaros visā pasaulē tiek rīkotas dažādas informatīvās un reklāmas kampaņas, zibakcijas (angl. flashmob), tematiski pasākumi, akcijas u.c. Viens no iemesliem šādai konkrētu aktivitāšu koncentrēšanai noteiktā dienā vai laika periodā ir iespēja tādā veidā panākt plašāku problēmas rezonēšanu sabiedrībā.⁵³

Tematiskās pasaules veselības dienas:

- 4.februāris - Pasaules vēža diena
- 24.marts - Pasaules Tuberkulozes diena
- 7.aprīlis - Pasaules veselības diena

Kopš 1950 gada, pēc Pasaules Veselības organizācijas (PVO) ierosinājuma, 7.aprīlis visā pasaulē tiek atzīmēts kā Pasaules veselības diena. Ik gadu šajā dienā sabiedrības uzmanība tiek vērsta uz kādu aktuālu sabiedrības veselības problēmu un tiek rīkoti pasākumi un akcijas, kas turpinās vēl ilgi pēc pašas Veselības dienas izskaņas. Katru gadu aktuālā tēma mainās.

- 5.maijs - Pasaules sporta diena
- 12.maijs - Starptautiskā zīdīšanas veicināšanas diena
- 13.maijs – Eiromelanomas diena
- 15.maijs - Starptautiskā ģimenes diena

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

- 17.maijs - Pasaules hipertensijas diena
- 31.maijs - Pasaules diena bez tabakas
- 1.jūnijs - Pasaules bērnu diena
- 14.jūnijs - Pasaules asins donoru diena
- 26.jūnijs - Starptautiskā diena pret narkotisko vielu lietošanu un nelegālu izplatīšanu
- 1.-7. augusts - Krūts barošanas nedēļa
- 12.augusts - Starptautiskā jaunatnes diena
- 10.septembris - Starptautiskā pašnāvību novēršanas diena
- 16.-22.septembris - Eiropas mobilitātes nedēļa
- 29.septembris - Pasaules sirds diena
- 28.septembris - Pasaules trakumsērgas diena
- 30.septembris - Pasaules Olimpiskā diena
- Oktobris - Krūts veselības mēnesis
- 1.oktobris - Starptautiskā veco ļaužu diena
- 2.oktobris - Starptautiskā pret vardarbības diena
- 8.oktobris - Latvijas veselības diena⁴⁸
- 10.oktobris - Pasaules garīgās veselības diena
- 12.oktobris - Pasaules redzes diena
- 15.oktobris - Vispasaules roku mazgāšanas diena
- 16.oktobris - Pasaules uztura diena
- 20.oktobris - Pasaules osteoporozes diena
- 29.oktobris - Vispasaules Insulta diena
- 10.novembris - Pasaules imunizācijas diena
- 14.novembris - Pasaules diabēta diena
- 1.decembris - Pasaules AIDS diena⁴⁹

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Labās prakses piemērs- Starptautiskā veselības nedēļa “Move week”

Latvijas Veselības Diena turpinot iesākto tradīciju, kopš 2007.gada to organizē Latvijas Tautas sporta asociācija sadarbībā ar Latvijas pašvaldībām. Veselības Dienas ietvaros dažādās Latvijas vietās notiks nūjošanas un citu fizisko aktivitāšu pasākumi, kuros aicināts piedalīties jebkurš iedzīvotājs. Veselības diena tiek organizēta, lai parādītu, ka ir daudzi vienkārši un visiem pieejami veidi, kā ikdienā nodarboties ar fiziskām aktivitātēm, kas palīdz uzlabot cilvēka veselību, piemēram, soļošana, skriešana, riteņbraukšana, nūjošana, dažādas spēles, pārgājieni u.c. aktivitātes.⁵⁰

Veselības dienas mērķis ir pievērst uzmanību tam, ka tieši regulāras fiziskās aktivitātes ir vislētākais un efektīvākais veids, kā novērst dažādas slimības. Dalība visās aktivitātēs ir bezmaksas.

Kopš 2011.gada veselības diena izaugusi par Starptautisko veselības nedēļu jeb *MOVE Week*. “NowWeMOVE” ir lielākā Eiropas “sports visiem” kampaņa, kuras vīzija ir līdz 2020.gadam iesaistīt fiziskajās aktivitātēs par 100 miljoniem vairāk eiropiešu. Projekta mērķis ir popularizēt veselīgu dzīvesveidu un iesaistīt pēc iespējas vairāk cilvēku sportiskās, veselīgās un fiziskās aktivitātēs.⁵¹

NowWeMOVE projektu kopš 2012.gada organizē Starptautiskā Sporta un kultūras asociācija (ISCA) sadarbībā ar Eiropas valstu tautas sporta (sports visiem) nacionālajām organizācijām. Latvijā Veselības nedēļu koordinē Latvijas Tautas sporta asociācija (LTSA).

Veselības Nedēļa 2014” 29.septembris – 05.oktobris

Veselības Nedēļa tiek rīkota starptautiska mēroga projekta „MOVE” ietvaros. Projekta mērķis ir līdz 2020. gadam iesaistīt 100 miljonus Eiropas iedzīvotāju fiziskās aktivitātēs.

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

„Veselības Nedēļa” tiek organizēta ar mērķi sniegt informāciju un veidot izpratni:

1) Fiziskās aktivitātes ir neatņemama veselīga dzīvesveida sastāvdaļa un viens no labākajiem un lētākajiem slimību profilakses veidiem.

2) Piedāvāt fizisko aktivitāšu dažādību un dot iespēju piedalīties aktivitātēs ar mērķi lai tās kļūtu par ikdienas dzīves sastāvdaļu, kā arī dot iespēju Latvijas iedzīvotājiem kopā ar ģimeni un draugiem pavadīt laiku, aktīvi atpūšoties.⁵²

Veselīgo skolu projekts

Veselīgo skolu prasības ir apkopotas šādos kritērijos:

- Skolēnu pašcieņas aktīva veicināšana, radot iespējas ikvienam dot savu ieguldījumu skolas dzīves attīstībā;
- Savstarpējo attiecību uzlabošana. Labas skolēnu un skolotāju attiecības;
- Visiem skolotājiem un skolēniem jāzina skolas sociālie mērķi un uzdevumi;
- Iespējas skolēnu radošai pašizaugsmei daudzveidīgā darbībā mācību stundās un ārpus tām;
- Jebkuru iespēju izmantošana skolas vides uzlabošanai (tīrība, drošība u.c.);
- Skolas cieša sadarbība ar ģimenēm un vietējo sabiedrību, veicinot izpratni par veselīgu dzīvesveidu un fizisko aktivitāšu nozīmi;
- Veselības izglītība;
- Skolas darbinieku veselības aktīva veicināšana;
- Skolas darbinieku līdzdalība veselības veicināšanā;
- Skolēnu ēdināšanas atbilstība tam, ko skolā māca par veselīgu uzturu;
- Vietējās sabiedrības speciālistu līdzdalība veselības izglītības darbā;
- Medicīnas darbinieku līdzdalība veselības veicināšanas darbā skolā.⁵³

Veselību veicinošo skolu projekts

1986.gadā PVO konferencē Otavā, Kanādā, tika pieņemta t.s. Otavas harta, kurā ietverta veselības veicināšanas kompleksā stratēģija. 1991. gadā trīs starptautiskas institūcijas – Eiropas Komisija, PVO, Eiropas reģionālais birojs un Eiropas Padome, sāka īstenot jaunu projektu, kura ietvaros tika izveidots Eiropas Veselības veicinošo skolu (EVVS) tīkls, lai skolās radītu veselību veicinošu vidi.⁵⁴

Veselību veicinošas skolas (VVS) cenšas panākt, lai visu skolēnu, skolotāju un skolu darbinieku dzīvesveids būtu veselīgs, un šis mērķis tiek sasniegts, veidojot veselību veicinošu vidi. Tādējādi kļūst iespējama un vienlaikus nepieciešama apņemšanās radīt drošu un veselību veicinošu sociālo un materiālo vidi. VVS izmanto savas pārvaldes struktūras,

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

savus iekšējos un ārējos sakarus, apmācības un mācīšanās stilus un metodes sadarbības veidošanai ar apkārtējo sociālo vidi, lai skolēni, skolotāji un visi tie, kas ir iesaistīti skolas dzīvē, kontrolētu un uzlabotu savu fizisko un garīgo veselību.

Latvijā Pasaules Veselības organizācijas VVS projekts sākās 1993.gadā, un tajā iesaistījās desmit Latvijas skolas: Brocēnu vidusskola, Jaunannas pamatskola, Jaunpiebalgas vidusskola, Kalnciema sākumskola (tagad Kalnciema pilsētas vidusskola), Krimuldas vidusskola, Ķeguma komercvidusskola, Salaspils 1. vidusskola, Rīgas Teikas vidusskola, Viļķenes pamatskola un Zentenes pamatskola.⁵⁵

1996.gadā VVS projektā kā asociētās skolas darbu uzsāka 28 Latvijas skolas. 1998.gadā darbu sāka Kurzemes VVS reģionālais centrs Brocēnu vidusskolā, apvienojot 15 VVS projekta skolas. VVS projekta attīstības koordinēšanai 1997.gadā IZM un Labklājības ministrija, parakstot vienošanās protokolu, izveidoja sadarbības padomi. Tās galvenais uzdevums ir pārraudzīt un, sekojot VVS projekta gaitai, konsultēt un sniegt palīdzību tālākai attīstībai.

2000. gads iezīmējās ar straujāku projekta paplašināšanos un lielāks uzsvars tika pārlūkts uz reģionālo centru izveidošanu pamatā uz pilotskolu bāzes Zemgalē – Kalnciema pamatskolā; Latgalē – Daugavpils Pedagoģijas Universitātē; Vidzemē – Krimuldas vidusskolā. Tas deva iespēju kopumā vēl 62 Latvijas skolām uzsākt mācības, lai iesaistītos VVS projekta darbā.

2003. gada 7.aprīlī starp IZM, Veselības ministriju un Īpašu uzdevumu ministra bērnu un ģimenes lietās sekretariātu (tagad Bērnu un ģimenes lietu ministrija) tika parakstīta starpministriju vienošanās „Par Latvijas Republikas turpmāku darbību Eiropas Padomes un Pasaules Veselības organizācijas Eiropas VVS projektā”. Šī dokumenta 2.1.punktā tika noteikts, ka iepriekšminētās trīs institūcijas apņemas pilnveidot valsts politiku un veicināt starpministriju sadarbību veselības izglītības un veicināšanas jomā. Dokumenta 2.2.punktā, 2.3.punktā, 2.4.punktā noteikts, ka visas trīs ministrijas apņemas plānot un atbilstoši finansējuma plānam sniegt atbalstu projekta darbībai un par to ne retāk kā divas reizes gadā informēt pārējās divas ministrijas. Diemžēl ir izveidojusies problemātiska situācija projekta turpināšanai, jo nav iespējas saņemt finanšu līdzekļus no valsts budžeta.

2007.gada 1.janvārī Latvijā darbojās 150 VVS, un pastāv četri reģionālie metodiskie centri - Latgalē (Daugavpils), Vidzemē (Krimulda), Kurzemē (Brocēni) un Zemgalē (Kalnciems).⁵⁶

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

2014.gadā Slimību profilakses un kontroles centrs (SPKC) ir uzsācis darbu pie Veselību veicinošo skolu kustības atjaunošanas. Šobrīd SPKC speciālisti turpina darbu pie Veselību veicinošo skolu tīkla dokumentācijas - tīkla darbības struktūras, dalības kritēriju, Veselību veicinošo skolu tīkla padomes nolikuma – atjaunošanas un aktualizēšanas.

Lai diskutētu un sniegtu priekšlikumus par šobrīd paveikto un turpmāko rīcību, lai atjaunotu Veselību veicinošo skolu kustību Latvijā, Slimību profilakses un kontroles centrā tikās pārstāvji no Veselības ministrijas, Valsts izglītības satura centra, Pasaules Veselības organizācijas (PVO) pārstāvniecības Latvijā, Rīgas domes, kā arī nevalstiskā sektora.⁵⁷

Veselību veicinošās skolas ir Eiropas Komisijas, PVO un Eiropas Padomes atbalstīta iniciatīva, kuras pamatmērķis ir padarīt veselīgāku skolas vidi, ikvienam indivīdam dodot iespēju iemācīties veselīgi domāt, dzīvot, mācīties un strādāt. Veselības ministrija (VM) šogad plāno atjaunot Veselību veicinošo skolu kustību, kas ekonomiskās krīzes laikā tika atstāta novārtā ierobežotā finansējuma dēļ.

Kustības mērķis ir veicināt veselīgas vides attīstību skolās un aktīvāk iesaistīt izglītības iestādes veselīga dzīvesveida veicināšanā.

Līdz 2013.gadam kustības koordināciju bija uzņēmusies Izglītības un zinātnes ministrija (IZM), bet šogad uzdevumu pārņēmusi VM, stāstīja VM Sabiedrības veselības departamenta direktore Santa Līviņa.⁵⁸

Labās prakses piemērs - “Vinnija Pūka skola”

Ģimene ir vieta, kur bērni gūst savas pirmās un galvenās pamatzināšanas, tādēļ, lai kāda arī būtu veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība, ļoti svarīga un liela loma dzīves kvalitātes un pēctecīgas ārstēšanas un veselības uzlabošanas nodrošināšanā ir tieši ģimenē.

Nodibinājums “Ilgtspējīgas Attīstības Fonds” sadarbībā ar Rīgas domes Labklājības departamentu uzsācis Latvijai jaunu un unikālu projektu “Vinnija Pūka skolas”. Projekta mērķis ir veidot hroniski slimo pacientu sociālās integrācijas un dzīves kvalitātes uzlabošanas sistēmu – apmācību programmu “Vinnija Pūka skola”, kas paredzēta bērniem, jauniešiem un viņu vecākiem.⁵⁹ Projekta ietvaros veidota sadarbība ar Bērnu Klīniskās Universitātes Slimnīcas speciālistiem un RSU Sabiedrības veselības fakultātes studentiem par aktuālām veselības veicināšanas un slimību profilakses tēmām.

Kopā „Vinnija Pūka skolā” paredzētas 20 speciālistu lekcijas par dažādām un aktuālām veselības veicināšanas un slimību profilakses tēmām, piemēram, pārtikas alerģiju, astmu, hroniski slimo bērnu aprūpi, diabētu un aptaukošanos, priekšlaicīgi dzimušajiem bērniem, gastroenteroloģiju, ortopēdiju, stājas problēmām, bērniem drošas vides veidošanu, par cerebrālo trieku, citiem kustību traucējumiem un citām vecākiem aktuālām tēmām. Pirmā lekcija jau ir veiksmīgi aizvadīta, kurā piedalījās gan vecāki, gan viņu mazuļi.⁶⁰

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

Par veselību laikrakstos un internetā

Veselības un veselīga dzīvesveida tēmas plaši tiek atspoguļotas gan laikrakstos, gan interneta resursos. Zemāk sniegts ieskats dažādajos resursos, kas izmantojami gan veselības un veselīga dzīvesveida popularizēšanai, gan atsevišķu projektu un pasākumu informācijas izplatīšanai.

Par veselību interneta resursos latviski

www.medicine.lv Latvijas veselības portāls

www.vesels.lv informē, izglīto un iedvesmo veselīgai dzīvei

www.veselibasabc.lv par veselīgu dzīvesveidu

www.vmnvd.lv nacionālais veselības dienests par veselības aprūpi

www.labaiveselibai.lv portāls veselīgam dzīvesveidam

www.sveiksunvesels.lv biedrības “Latvijas Pilsoniskās sabiedrības atbalsta centrs” portāls veltīts veselības un veselīga dzīvesveida veicināšanai

www.dr.lv portāls par veselību, ārstiem un medicīnu

Par veselību laikrakstos Latvijā

„**levas Veselība**” - Tava ātrā palīdzība! Konsultanti – tikai labākie Latvijas speciālisti.

„**36,6°C**” - Žurnāls katram, kurš grib būt vesels! Rosinoši padomi un labāko speciālistu ieteikumi. Eksperimenti, vingrojumi un veselīgas receptes.

„**Veselība**” Veselīga dzīvesveida žurnāls: fitness, vērtīgs uzturs, anti-aging jaunumi, padomi harmoniskai dzīvei, attiecības, mamma enciklopēdija, skaistumkopšana. Praktisks un moderns žurnāls, kas palīdz uzlabot dzīves kvalitāti un sniedz noderīgus padomus harmoniskai un pilnvērtīgai dzīvei. Veselīgs uzturs, profilakse un ārstēšana, fitnesa ceļvedis, alternatīvā medicīna, anti-aging jaunumi un skaistumkopšana, attiecības ar sevi un līdzcilvēkiem, bērnu un pusaudžu veselība un psiholoģija.

„**Ko ārsti tev nestāsta**” - ikmēneša veselības žurnāls sievietēm no 25-55 gadiem, kurām rūp sava un savas ģimenes veselība! Žurnāls sniedz alternatīvu skatījumu uz

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

vispārzināmiem veselības jautājumiem un atklāj drošākās un efektīvākās ārstēšanas metodes. Visas tā satura sadaļas - jaunumi, profilakse, ģimenes veselība, alternatīva - stāsta, kā izvēlēties vislabāko pārtiku, visdrošākos medikamentus, visefektīvākās ārstēšanas metodes un vispiemērotākās fiziskās aktivitātes!

“Tautas Veselības Avīze”- laikraksts par to, kā sevi uzturēt labā formā un pie labas veselības. Tradicionālās tautas medicīnas viedums, pirtszinības apvienojumā ar zinātnē balstītu mūsdienu medicīnas, psiholoģijas atklājumi, pret novecošanas medicīna, ekoloģija vienkāršā, katram saprotamā skaidrojumā.

Avīze Latvijas Mājas dakteris- adresēta plašam lasītāju lokam. Tās uzdevums ir iepazīstināt lasītājus ar: dažādām slimībām, to diagnostiku, ārstēšanas metodēm un profilaksi kā no klasiskās, tā arī cittautu un netradicionālās medicīnas viedokļa; dažādiem terapijas veidiem, to pielietojumu un iedarbi uz organismu; ārstniecības augiem, to dziednieciskajām īpašībām, pagatavošanas receptēm un lietošanu dažādu slimību ārstēšanai un profilaksei; veselīgu dzīvesveidu, diētām, mājas kosmētiku u.c. tematikai atbilstošiem materiāliem. Pielikumā **“Neredzamais spēks”** lasāmi materiāli par astromedicīnu, karmisko medicīnu, cilvēka organisma fenomenālām iespējām u.c. tēmām.

Avotu saraksts

1. Pasaules Veselības organizācijas Konstitūcija, 1946. gada 22. jūlijs.
2. Latvijas ārstu biedrība. Veselība un vesels cilvēks.
<http://www.arstubiedriba.lv/index.php/sabiedribas-veseliba>
3. Vadlīnijas Pašvaldībām Veselības veicināšanā, LR Veselības Ministrija
http://www.vm.gov.lv/images/userfiles/phoebe/aktualitates_veselibas_veicinasana_8a03f52e8e639356c225792e00364f3b/vadlinijas_pasvaldibam_aprilis_2012.pdf
4. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam.
<http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/?doc=13857>
5. Turpat
6. A. Eglītis. *Metodiskie ieteikumi attīstības programmu izstrādei reģionālā un vietējā līmenī*. 2014. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija.
7. Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam
http://nap.lv/images/20121220_NAP2020_Saeim%C4%81_apstiprin%C4%81ts.pdf
8. Iecavas Novada Veselības veicināšanas programma
http://www.iecava.lv/upload/sabiedriba/veselibas_veicinasana/veselibas_veicinasanas_programma_iecavas_novadam.pdf

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

9. Vadlīnijas Pašvaldībām Veselības veicināšanā, LR Veselības Ministrija
http://www.vm.gov.lv/images/userfiles/phoebe/aktualitates_veselibas_veicinasana_8a03f52e8e639356c225792e00364f3b/vadlinijas_pasvaldibam_aprilis_2012.pdf
10. Veselības ministrijas mājas lapa. Informācija par Pasaulē Veselības organizāciju.http://www.vm.gov.lv/lv/nozare/starptautiska_sadarbiba/pasaules_veselibas_organizacija_world_health_organization/
11. Slimību profilakses un kontroles centrs. Nacionālais veselīgo pašvaldību tīkls.
<http://www.spkc.gov.lv/nacionalais-veseligo-pasvaldibu-tikls-latvija/>.
12. Turpat
13. Turpat
14. Slimību profilakses un kontroles centrs. NVPT pašvaldības.
<http://www.spkc.gov.lv/nvpt-pasvaldibas/>
15. Slimību profilakses un kontroles centrs. Nacionālais veselīgo pašvaldību tīkls.
<http://www.spkc.gov.lv/nacionalais-veseligo-pasvaldibu-tikls-latvija/>.
16. Tas pats
17. Liepājas Dome http://www.liepaja.lv/page/49&news_id=30644
18. Liepāja. Domes ziņas. Uzsākas veselības mēnesis 2013.
http://www.liepaja.lv/page/49&news_id=29521
19. Liepāja. Maijā Liepājā sākas veselības mēnesis.
<http://www.irliepaja.lv/lv/raksti/liepajnieki/maija-liepaja-sakas-veselibas-menesis/>
20. Rīgas pilsētas pašvaldības sabiedrības veselības stratēģija „Veselīgs rīdzinieks – veselā Rīgā” 2012.–2021.gadam.
21. Turpat
22. Turpat
23. Turpat
24. S. Kukliča, I. Straume, S. Kļaviņa. Vadlīnijas Pašvaldībām veselības veicināšanā
http://www.vm.gov.lv/images/userfiles/phoebe/aktualitates_veselibas_veicinasana_8a03f52e8e639356c225792e00364f3b/vadlinijas_pasvaldibam_aprilis_2012.pdf
25. Rīgas Domes Izglītības, kultūras un sporta departaments. Konceptija ”Ģimenei draudzīga Rīga”, Rīga 2012.
26. S. Kukliča, I. Straume, S. Kļaviņa. Vadlīnijas Pašvaldībām veselības veicināšanā
http://www.vm.gov.lv/images/userfiles/phoebe/aktualitates_veselibas_veicinasana_8a03f52e8e639356c225792e00364f3b/vadlinijas_pasvaldibam_aprilis_2012.pdf
27. Rīgas Domes Izglītības, kultūras un sporta departaments. Konceptija ”Ģimenei draudzīga Rīga”, Rīga 2012.
28. S. Kukliča, I. Straume, S. Kļaviņa. Vadlīnijas Pašvaldībām veselības veicināšanā
http://www.vm.gov.lv/images/userfiles/phoebe/aktualitates_veselibas_veicinasana_8a03f52e8e639356c225792e00364f3b/vadlinijas_pasvaldibam_aprilis_2012.pdf

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

29. Latvijas Tautas sporta asociācija. Apraksts par asociāciju. <http://sportsvisiem.lv/par-mums/>
30. Turpat
31. Turpat
32. Izglītības ceļvedis. Latvijas Tautas sporta asociācija.
<http://www.bzb.lv/?q==1&file=1bd911877be00f5e433b3bf8d3410a88&id=805>
33. Turpat
34. Slimību profilakses un kontroles centrs . Tematiskās veselības dienas pasaulē.
<http://www.spkc.gov.lv/tematiskas-veselibas-dienas-pasaule/>
35. I. Šimanska, J. Neilande, K. Bite, R. Pīpiķe. 2014. Rīga. Pētījums pārskats par NVO sektoru Latvijā.
36. SIA "Lursoft IT". Sabiedrisko organizāciju, to apvienību, biedrību un nodibinājumu dibināšanas dinamika. Interneta vietnes www.lursoft.lv sadaļa Lursoft statistika/Biedrības un nodibinājumi, un sabiedriskās organizācijas. Resurss apsk. 03.07.02013.
37. I. Šimanska, J. Neilande, K. Bite, R. Pīpiķe. 2014. Rīga. Pētījums pārskats par NVO sektoru Latvijā.
38. Turpat
39. Turpat
40. Inta Šimanska, Edgars Grigorjevs, Rasma Pīpiķe. *Pašvaldību un nevalstisko organizāciju sadarbība kopienai Rīgas reģionā*. 2009. Rīga.
41. WHO (1998). Health Promotion Glossary, Geneva.
http://www.who.int/hpr/NPH/docs/hp_glossary_en.pdf
42. Veselības ministrijas mājas lapa . Informācija par PVO
http://www.vm.gov.lv/lv/nozare/starptautiska_sadarbiba/latvija_pasaules_veselibas_organizacija/
43. Turpat
44. Turpat
45. Rīgas Domes Labklājības departamenta mājas lapa. Pasaules Veselības organizācija oficiāli uzņem Rīgu PVO Eiropas Veselīgo pilsētu projekta VI fāzē.
<http://www.ld.riga.lv/relize/items/pasaules-veselibas-organizacija-oficiali-uznem-rigu-pvo-eiropas-veseligo-pilsetu-projekta-vi-faze.html>
46. Turpat
47. Rīgas Domes Labklājības departamenta mājas lapa. Informācija par PVO.
<http://www.ld.riga.lv/relize/items/pasaules-veselibas-organizacija-oficiali-uznem-rigu-pvo-eiropas-veseligo-pilsetu-projekta-vi-faze.html>
48. WHO Healthy cities Project. <http://www.euro.who.int/en/what-we-do/healthtopics/environment-and-health/urban-health/contact-us>

Šis materiāls ir izdots ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu. Par materiāla saturu atbild nodibinājums „ECO PARTNERS”.

49. Jūrmala. Veselīga pilsēta-healthy city. <http://www.jurmala.lv/page/1800>
50. Jūrmala. Labklājības pārvalde. <http://www.jurmala.lv/page/120>
51. Jūrmala. Veselības nedēļa.
http://www.google.lv/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCUQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.jurmala.lv%2Fupload%2Fnotikumi%2Fpilseta%2Fveselibas_buklets.pdf&ei=ovmGVJudKeGtygOti4CQDw&usg=AFQjCNHjUFX18_whXM8drZLRVqdE8_kpbA&sig2=hbxpPtCOCFqA3WYUqO4pqQ.
52. Tas pats
53. Slimību profilakses un kontroles centrs <http://www.spkc.gov.lv/tematiskas-veselibas-dienas-pasaule/>
54. Invalīdu biedrība „Apeirons”. Veselības diena 8. oktobrī.
http://www.apeirons.lv/new/?page=1&sub=25&id_cont=1236
55. Slimību profilakses un kontroles centrs <http://www.spkc.gov.lv/tematiskas-veselibas-dienas-pasaule/>
56. <http://sportacentrs.com/citi/280920118> oktobri visa latvija notiks veselības d
57. http://www.ligatne.lv/uploads/filedir/Jaunumi/aicinajums_move_week_2014.pdf
58. <http://www.izglitiba.bzb.lv/?q==10&file=7426b86adcf4cfe1c49d273bff4f4a81&id=887>
59. Kalnciema pagasta vidusskola. Veselību veicinošo skolu kritēriji.
http://www.kpvsk.lv/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=5&Itemid=7
60. Turpat
61. Turpat
62. Turpat
63. Slimību profilakses un kontroles centrs. Veselību veicinošo skolu tīkla atjaunošana.
<http://www.spkc.gov.lv/aktualitates/733/uzsakts-darbs-pie-latvijas-nacionala-veselibu-veicinoso-skolu-tikla-atjaunosanas>
64. NRA mājaslapa. Atjaunos veselīga dzīvesveida veicināšanas kustību skolās.
<http://nra.lv/latvija/105676-atjaunos-veseliga-dzivesveida-veicinasanas-kustibu-skolas.htm>
65. Veselīgs rīdzinieks. Uzsākts projekts „Vinnija pūka” skola.
<http://www.veseligsrizdnieks.lv/uzsakts-projekts-vinnija-puka-skola/>
66. Turpat